

การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญา :
ศึกษาปัญหาและผลกระทบอันเกิดจากการไม่ไอนคดีเด็กหรือเยาวชน
ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว
และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ปิยะวดี เดียวตระกูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2557

**Protection of Child and Young Person's Rights in Criminal
Prosecution Proceeding : Studying Problems and Impacts Arising
in the case Where Child or Young Person Case is Not Transferred
as Provided by Section 96 of the Act of Juvenile and Family
Courts and Procedures for Juvenile and Family Cases B.E. 2010**

PIYAWADEE DIOETRAKUL

A Thesis submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Law

Department of Law

Pridi Banomyoung Faculty of Law, Dhurakij PunDit University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญา : ศึกษาปัญหาและผลกระทบอันเกิดจากการไม่โอนคดีเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
ชื่อผู้เขียน	ปิยะวดี เดียวตระกูล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

เมื่อเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือกระทำความผิดกฎหมายเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายในฐานะของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย อันมีลักษณะของการดำเนินการที่จะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการจัดตั้งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ขึ้น เพื่อตอบสนองความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ควรจะได้รับตามหลักพื้นฐานสากล พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดวิธีแก้ไขความผิดพลาดของการนำเด็กและเยาวชนไปฟ้องรวมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา โดยการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดของเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดานั้นเห็นว่า ไม่สมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนพิจารณาไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมส่งผลให้เด็กและเยาวชนมิได้รับความคุ้มครองสิทธิภายใต้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และนอกจากนั้น ผลในทางกฎหมายยังกำหนดให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ได้ดำเนินการมาแล้วเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วย

กฎหมายและบังคับใช้ได้ต่อไป แม้ว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ก็ตาม

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นการศึกษาความไม่คุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นครบทุกท้องที่ทั่วประเทศแล้ว โดยการจำกัดการใช้ดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนจะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ ประกอบกับให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเลือกรับฟังข้อเท็จจริงจากการดำเนินการจากการดำเนินการในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาพิพากษาที่ผ่านมาได้ แต่ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการได้รับการพิจารณาพิพากษาที่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรม อันเป็นการดำเนินการตามเป้าหมายของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

Thesis Title	Protection of Child and Young Person's Rights in Criminal Prosecution Proceeding : Studying Problems and Impacts Arising in the Case Where Child or Young Person Case Is Not Transferred as Provided by Section 96 of the Act of Juvenile and Family Courts and Procedures for Juvenile and Family Cases B.E. 2010
Author	Piyawadee Dioetrakul
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Achariya Chutinun
Department	Law
Academic Year	2013

ABSTRACT

When a child and young person who have inappropriate behaviors or commit offenses enter criminal justice system; they, as alleged offenders or accused persons, will be served with rights according to law. In constituting the proceedings, welfare and future of the Youth must be taken into consideration. Rather than being punished, the Youth should be trained, taught and aided in reforming himself so that he becomes good citizen. The Act of Juvenile and Family Courts and Procedures for Juvenile and Family Cases B.E. 2010 is, therefore, enacted in order to recognize rights of the Youth that should be protected according to basic universal principles and to be guidelines for the performance of the state official duties.

In prosecuting the Youth, who commits a criminal offense jointly with a person who is not a child or young person; Section 96 of The Act of Juvenile and Family Courts and Procedures for Juvenile and Family Cases B.E. 2010 provides a solution in the case that a charge is, by mistake, brought against the Youth jointly with his adult co-offender to the court having jurisdiction over Normal Case. As a result of the restriction on the jurisdiction of Juvenile and Family Court in the past; Section 96 provides that the court, which has jurisdiction over Normal Case and accepts child and young person case, has discretion to decide whether to transfer the child and young person case to Juvenile and Family Court for trial. With the so enactment, in the case that the court having jurisdiction over Normal Case finds that it is unsuitable to transfer the

child and young person case to Juvenile and Family Court for trial, the Youth is deprived of Rights in Juvenile Justice System. In addition, the provision provides that the proceedings in the investigation stage and the trial and adjudication already conducted by the court having jurisdiction over Normal Case are deemed to be lawful and valid despite the fact that the so prescribed will lead the youth offender to be treated as his co-offender who is adult.

What is studied in this thesis is, therefore, Rights of the Youth in Prosecution Proceedings that are not protected in the case that the Youth commits a criminal offense jointly with a person who is not a child or young person. It is done with the intention to suggest guidelines for the protection of rights of the youth that suits the current situation where Juvenile and Family Courts are established in every province of Thailand. It is suggested that the discretion of the court having jurisdiction over Normal Case and accepting child and young person cases should be restricted; that the court should be obliged to transfer child and young person cases to the court having jurisdiction over juvenile and family case for retrial; and that the court having jurisdiction over juvenile and family case should be allowed to admit the facts obtained through the proceeding in the investigation stage and the trial and adjudication conducted prior to the transferal, provided that welfare and future of the Youth are given priority in doing so. By doing so, rights to correct, appropriate, and fair trial and adjudication of the Youth will be protected and the objective of the prosecution of the Youth will be truly adhered.

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จและความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวความคิดทางวิชาการอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบแก้ไขความเรียบร้อยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร ที่ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์พร้อมทั้งให้คำแนะนำเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนชี้แนะปัญหาและข้อสังเกตต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณ ดร. อุทัย อาทิเวช และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรภัทร ที่ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดาและมารดาที่ให้การสนับสนุนโดยการให้โอกาสในการศึกษากับผู้เขียน พร้อมทั้งเป็นกำลังใจและความหวังใจให้กับผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ปิยะวดี เดียวตระกูล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักสากลที่เกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	10
2.1 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม.....	11
2.1.1 หลักความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน.....	11
2.1.2 หลักการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.....	15
2.1.3 หลักกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	19
2.2 หลักประกันพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนกับการดำเนิน คดีอาญา.....	22
2.2.1 ความคุ้มครองของสิทธิเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรฐานสากล.....	23
2.2.2 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญา ตามกฎหมายไทย.....	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.3 วิวัฒนาการและเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิด.....	36
2.3.1 วิวัฒนาการและความเป็นมาในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิด.....	37
2.3.2 เป้าหมายในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิด.....	43
2.3.3 คำปรารภและเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.....	47
2.4 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับ บุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96.....	48
2.4.1 หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด อาญาและอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว.....	48
2.4.2 อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาพิพากษา คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิด.....	50
2.4.3 การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับ บุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน.....	51
3. หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับ บุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายต่างประเทศ.....	61
3.1 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	62
3.1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดอาญา.....	62
3.1.2 หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา และอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว.....	63
3.1.3 การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคล ซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน.....	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2 ประเทศสิงคโปร์.....	66
3.2.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดอาญา.....	66
3.2.2 หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา และอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว.....	67
3.2.3 การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคล ซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน.....	67
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน.....	70
4.1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน.....	71
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ.....	79
4.3 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นของการ โอนคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายัง ศาลเยาวชนและครอบครัว.....	84
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	86
5.1 บทสรุป.....	86
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก.....	95
ประวัติผู้เขียน.....	100

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากในอนาคตเด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะต้องเติบโตมาทดแทนผู้ใหญ่ และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป จึงเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า “เด็กและเยาวชนจะเป็นผู้วินิจฉัยอนาคตของชาติ”¹ กล่าวคือ หากเด็กหรือเยาวชนได้รับการปลูกฝังหรือการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีย่อมส่งผลให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมั่นคง และมีการพัฒนาต่อไป แต่หากเด็กหรือเยาวชนนั้นได้รับการปลูกฝังหรือการพัฒนาไปในทิศทางที่ไม่ดีก็ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติประสบปัญหา อันเป็นการถ่วงความเจริญก้าวหน้า และด้วยเหตุนี้เอง ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

การนิยามคำว่า “เด็กและเยาวชนกระทำความผิด” (Juvenile delinquent) ในแง่ของกฎหมายสามารถแยกพิจารณาได้ออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ หลักเกณฑ์ของอายุเด็กและเยาวชน และหลักเกณฑ์ของพฤติกรรมที่เป็นการกระทำความผิด² ซึ่งจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ทั้งสองประกอบกันเสมอ โดยในส่วนของประเทศไทยได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุกว่า 10 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ในขณะกระทำความผิด³ ซึ่งอาจจะเป็นความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา หรือกระทำความผิดต่อกฎหมายอื่น ถือว่าเป็นเด็กและเยาวชนกระทำความผิด

¹ ประธาน วัฒนาวาณิชย์. (2530). *กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กและกระบวนกรยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. หน้า 2.

² สว่าง ลิ้นะสมิต. (2517). *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 7.

³ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 70.

อย่างไรก็ดี การพิจารณาถึงอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความรู้สึกลึกซึ้งของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดเป็นสำคัญ⁴ และด้วยเหตุนี้บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดหลักเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่แยกออกจากกันเนื่องจากบุคคลที่มีอายุแตกต่างกันก็ย่อมจะมีความคิด การกระทำ และความรู้สึกลึกซึ้งที่มีความแตกต่างกัน⁵ และเมื่อกระทำความผิดก็สมควรที่จะได้รับวิธีการปฏิบัติและวิธีการลงโทษที่มีความเหมาะสมตามช่วงอายุของผู้กระทำความผิดนั้น

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในอดีต อาทิเช่น การจับกุม การคุมขัง การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี หรือแม้กระทั่งการลงโทษจะมีการปฏิบัติในลักษณะทำนองเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการคุมขังและการจำคุกที่มีได้แยกระหว่างผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก เยาวชน หรือผู้ใหญ่ออกจากกัน ซึ่งจากสภาพเลวร้ายที่เด็กและเยาวชนได้รับจากวิธีการปฏิบัติดังกล่าวจึงส่งผลให้มีการปฏิรูปวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจนเกิดเป็นกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (Juvenile Justice) ที่แตกต่างหากจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ (Criminal Justice)⁶ อันเป็นการคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น และด้วยเหตุนี้เองรัฐบาลไทยจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนพร้อมทั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กขึ้น โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมและมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งค้นหาสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อดำเนินการแก้ไขมูลเหตุนั้น รวมทั้งจัดการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษในลักษณะเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ จนกระทั่งในปี 2534 ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าวทั้ง 2 ฉบับโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และมีการแก้ไขปรับปรุงบทบาทของศาลคดีเด็กและเยาวชนให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว นอกเหนือจากการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดสากลที่ถือว่าครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญของชุมชนและส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงฐานะของศาลคดีเด็กและเยาวชนมาเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวจนถึงปัจจุบัน

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 55.

⁵ สว่าง ลินะสมิต. (2517). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 93.

⁶ วชิรินทร์ ปังเจกวิญญูสกุล. (2545). การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว : เพื่อตอบสนองความคุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว (รายงานผลการวิจัย). หน้า 95-96.

ฉะนั้น การแก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนให้ถูกต้องจึงต้องแก้ไขที่ครอบครัวควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนด้วย⁷ และต่อมาในปี 2553 ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และมีการแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว ตลอดจนกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและหลักกฎหมายสากล อย่างไรก็ดี บทบัญญัติกฎหมายเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่คำนึงถึงหลักความคุ้มครองของเด็กและเยาวชน อันมีเป้าหมายเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ⁸ ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย⁹

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นบทบัญญัติหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการแยกกระบวนการพิจารณาระหว่างผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนและผู้ใหญ่ออกจากกัน กล่าวคือ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้แยกฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา และฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰

อนึ่ง หากมีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาแล้ว และต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาถึงศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ก็ได้ ซึ่งหากนำกรณีตามมาตรา 96 มาเปรียบเทียบกับในกรณีการฟ้องผิดศาล เนื่องด้วยข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วย

⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 23.

⁸ คณิต ฒ นกร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 594.

⁹ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2551). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว (รายงานผลการวิจัย). หน้า 13.

¹⁰ ประเทือง ธนิยผล. (2555). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 175.

การสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องผิดไปตามมาตรา 14¹¹ โดยข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนที่ได้ปรากฏขึ้นระหว่างการพิจารณา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในระหว่างศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลฎีกา บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้ศาลอื่นใดที่รับพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องโอนคดีเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไปพิจารณาพิพากษายังศาลเยาวชนและครอบครัวในทุกกรณี โดยไม่ต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้ว่าทั้งกรณีตามมาตรา 96 และกรณีตามมาตรา 14 หากเกิดขึ้นด้วยสาเหตุของการผิดหลงข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนและนำคดีเด็กและเยาวชนนั้นไปฟ้องต่อศาลที่ไม่มีอำนาจรับฟ้องเช่นเดียวกัน แต่ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวได้กำหนดให้ศาลที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนมีอำนาจใช้ดุลพินิจโอนคดีเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างกัน

บทบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 96 นั้นมีเจตนารมณ์มุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ แต่ข้อยกเว้นของบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาพิพากษายังศาลเยาวชนและครอบครัว ได้สร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนอันก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบได้ ดังนี้

ประการแรก การกระทบสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน กล่าวคือ ความผิดพลาดของการนำคดีเด็กและเยาวชนมาฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินการด้วยความผิดหลงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนมาตั้งแต่ในชั้นสอบสวน ซึ่งเมื่อผู้กระทำความผิดมาพบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยปกติพนักงานสอบสวนย่อมจะต้องสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากผู้กระทำความผิดก่อน อาทิ ชื่อ สกุล อายุ ที่อยู่ ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างจากผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ย่อมเป็นที่สังเกตได้ว่าผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาเหล่านั้นยังคงเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนเกิดความสงสัยในเรื่องอายุของผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา

¹¹ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าข้อเท็จจริงเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องผิดไป หรือศาลอื่นใดได้รับพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่ต้องด้วยมาตรา 12 ซึ่งถ้าปรากฏเสียแต่ต้นจะเป็นเหตุให้ศาลดังกล่าวไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อบกพร่องดังกล่าวไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเสียไป

ถ้าข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ให้ศาลนั้น ๆ โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป”

พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวได้จากเอกสารการเกิด บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน หรือในกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบเอกสารราชการดังกล่าวได้ พนักงานสอบสวนก็อาจขอตรวจสอบจากรายการทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้¹² หรือแม้ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลเร่รอนไม่ทราบวันเดือนปีเกิดแน่ชัดก็สามารถตรวจสอบทางนิติเวชได้ เนื่องด้วยในปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาและมีการเข้าถึงได้สะดวกรวดเร็วกว่าในอดีต ประกอบกับระยะเวลาในการดำเนินคดีที่มีความเหมาะสม และสามารถขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็น และด้วยเหตุนี้ ความผิดพลาดจากการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงไม่สมควรจะเกิดขึ้น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ดำเนินการในลักษณะของการ ผลักภาระความผิดพลาดไปยังหน่วยงานของรัฐในส่วนอื่นต่อไป และเมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่ในชั้นพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาย่อมได้รับผลกระทบจากการพิจารณาพิพากษาที่มีลักษณะเปิดเผย อันเป็นการประจานเด็กและเยาวชน และนอกจากนั้นยังส่งผลให้ขั้นตอนของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนโดยอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นเสียไปอย่างไรก็ดี แม้บทบัญญัติกฎหมายจะให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในส่วนองวิธีการลงโทษเท่านั้น ซึ่งเด็กและเยาวชนยังคงได้รับผลกระทบจากการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่อาจมิได้มีคุณสมบัติเฉพาะหรือมีความชำนาญในด้านคดีเด็กและเยาวชนดังเช่นศาลเยาวชนและครอบครัว

ประการที่สอง การเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ การให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นเปรียบเสมือนเป็นการเปิดช่องให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเลือกวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนได้ โดยในการสอบสวนเด็กและเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น ซึ่งในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนอาจสอบสวนเด็กและเยาวชนรวมกับผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ พร้อมทั้งนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องรวมกับผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา เนื่องด้วยบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดวิธีการแก้ไขความผิดพลาดในกรณีดังกล่าวไว้แล้วในชั้นพิจารณาพิพากษา และประกอบกับความยัง

¹² ฤชา ไกรฤกษ์. (2539). วิธีปฏิบัติและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2). หน้า 4.

เยาว์วัยและความเกรงกลัวต่ออำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนย่อมจะต้องปฏิบัติตามอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

อนึ่ง ความตอนท้ายของบทบัญญัติมาตรา 96 ที่ว่า “...ในกรณีเช่นว่านี้ ไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตั้งกล่าวเสียไป” หมายถึง การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการที่มาแล้วให้ผลบังคับใช้ได้ต่อไป โดยบทบัญญัติกฎหมายอาจคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมิให้เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมในระยะเวลาที่นานเกินสมควร ด้วยเหตุของการเริ่มต้นดำเนินคดีใหม่ตั้งแต่ในสอบสวนซึ่งมีความซ้ำซ้อนกับการดำเนินคดีเดิม นอกจากนั้นยังเป็นการประหยัดเวลาและงบประมาณในการดำเนินคดีด้วย แต่ในทางปฏิบัติ การดำเนินคดีข้างต้นผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนอาจจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ เนื่องด้วยข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนยังไม่ปรากฏ แต่ผลในทางกฎหมายยังคงให้บังคับใช้ได้ต่อไป อันเป็นการกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรมตามลักษณะความรู้สึกลึกซึ้งของเด็กและเยาวชนในขณะกระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

ฉะนั้น ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นหน้าที่หลักของรัฐที่ต้องให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย โดยจะต้องคำนึงถึงความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดเป็นหลัก และมีวิธีการดำเนินคดีที่ไม่เป็นในลักษณะของการประจานเด็กและเยาวชน อันเป็นการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)¹³ และด้วยเหตุนี้เองจึงสมควรมีการแก้ไขปรับปรุงอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกรณีที่เกิดความผิดพลาดจากการฟ้องผิดพลาด โดยฟ้องต่อศาลที่มีไม่อำนาจรับฟ้องคดี ประกอบกับในปัจจุบันที่มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นครบทุกท้องที่ทั่วประเทศไทยแล้วจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการโอนคดีเด็กและเยาวชน เพื่อเริ่มต้นการพิจารณาพิพากษาคดีใหม่ อันเป็นการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

¹³ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, 1. หน้า 158.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนหลักเกณฑ์ของการฟ้องคดีและการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบจากการใช้ดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาในการไม่โอนคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว อันเป็นการกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการต่อสู้คดี

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การฟ้องคดีและหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีและการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน และเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

การฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนหรือไม่โอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่าไม่สมควรโอนคดี บทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาพิจารณาพิพากษาและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ นอกจากนั้นบทบัญญัติกฎหมายยังกำหนดให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ผ่านมามีผลบังคับใช้ได้ต่อไป แม้ในทางปฏิบัติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้รับวิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ก็ตาม อันเป็นการแสดงถึงความไม่คุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการต่อสู้คดีที่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เมื่อศึกษาการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนในต่างประเทศพบว่า บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนจะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวในทุกกรณี โดยมีต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลดังเช่นบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยแต่อย่างใด อันเป็นการแสดงถึงหลักความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรมกับความรู้สึกลึกซึ้งของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิด ซึ่งจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่ไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดียิ่งกว่าการลงโทษ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาขั้นตอนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยทำการศึกษาถึงเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ และผลทางทางคดี ตลอดจนการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาจะใช้วิธีการค้นคว้าและวิจัยเอกสาร โดยเป็นเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมาย ทั้งประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ และหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ประกอบกับการวิเคราะห์จากตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนหลักเกณฑ์การฟ้องคดีและการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน รวมทั้งหลักเกณฑ์การโอนคดีหรือไม่โอนคดีเด็กและเยาวชนภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการใช้ดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาในการไม่โอนคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว อันเป็นการกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการต่อสู้คดี

3. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของการฟ้องคดีและการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน ตลอดจนแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมอย่างเหมาะสมตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขและปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีและการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการโอนคดีหรือไม่โอนคดีเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอย่างเหมาะสมตามความรู้สึกลึกซึ้งชอบในขณะกระทำความผิด ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน และเจตนารมณ์ของกฎหมาย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักสากลที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สิทธิถือเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้บุคคล ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเจาะจง และบุคคลจะได้รับประโยชน์โดยการใช้สิทธิทางศาลได้ เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่อยู่ในฐานะของผู้ถูกกล่าวหาหรือฐานะของจำเลย ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา โดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์อันสำคัญที่พึงมี และต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน² ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนก็จำเป็นต้องได้รับสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม

อย่างไรก็ดี แนวคิดในการรับรองสิทธิเด็กและเยาวชนนั้นได้เริ่มต้นขึ้นจากสำนักกฎหมายธรรมชาติ (natural law school) โดยเล็งเห็นว่า สิทธิเด็กและเยาวชนนั้นเป็นสิทธิสากล (universal right) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (absolute right) ที่จะต้องได้รับการรับรองและความคุ้มครองโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ³ และผลจากแนวคิดดังกล่าวมิได้สร้างความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปเท่านั้น แต่หากมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิด เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดด้วย และด้วยอิทธิพลจากแนวความคิดดังกล่าวจึงส่งผลให้นานาอารยะประเทศหันมาให้ความสำคัญและให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมากขึ้น โดยในปัจจุบันในแต่ละประเทศได้มีการจัดตั้งกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งมีองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนรวมในความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในทุกๆ ด้าน

¹ หยุต แสงอุทัย. (2542). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 14). หน้า 226.

² มารุต บุญนาค. (2515). “สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีอาญา”. วารสารทนายความ. อ้างถึงใน สุชาติ แนวประเสริฐ. (2551). สิทธิการมีที่ปรึกษาในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว. หน้า 9.

³ วิชา มหาคุณ. (2538). ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวความคิดสากล (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 6.

2.1 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

คำว่า “เด็กและเยาวชน” โดยทั่วไปอาจหมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุยังน้อย และจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอน ความช่วยเหลือ และความดูแลจากบุคคลที่อายุมากกว่าหรือบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งในการนิยามความหมายของคำว่า “เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด” (Juvenile Delinquent) ก็ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศจะนิยาม⁴ และจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายในเรื่องนั้นๆ เป็นสำคัญ⁵ แต่โดยทั่วไปนานาอารยประเทศจะกำหนดหลักเกณฑ์อายุของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 21 ปีบริบูรณ์ในขณะกระทำความผิดหรือในขณะฟ้องศาล หรือในขณะศาลพิพากษาแล้วแต่กรณี⁶ โดยจะถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด และจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิภายใต้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจะไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม (Crime) ดังเช่นการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ และไม่เรียกเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร (Criminal) แต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า การกระทำความผิดหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) และจะเรียกผู้กระทำความผิดว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (Juvenile Delinquency)⁷ เท่านั้น

2.1.1 หลักความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนทุกคนซึ่งไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปหรือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสไม่ว่าในลักษณะใดย่อมจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิในฐานะบุคคลที่มีศักดิ์ศรีและการมีคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกัน โดยสิทธิของเด็กและเยาวชนถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งในกลุ่มสิทธิมนุษยชนที่ต้องมีการปกป้องคุ้มครองมากกว่าบุคคลโดยทั่วไป เนื่องจากความสามารถทางสภาวะร่างกายและสติปัญญาที่มีความไม่เท่าเทียมกับบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิเป็นพิเศษ

⁴ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2545). การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว : เพื่อตอบสนองความคุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว (รายงานผลการวิจัย). หน้า 86.

⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 54.

⁶ สว่าง ลินะสมิต. (2517). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 8-9.

⁷ บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว แนวประยุกต์. หน้า 1-2.

2.1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนแต่ละบุคคลย่อมจะมีลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันออกไป ฉะนั้น การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนจำต้องมีแนวคิดที่ครอบคลุมถึงสิทธิพิเศษต่างๆ ที่เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ ซึ่งการที่เด็กหรือเยาวชนจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีความประพฤติกที่ไม่เหมาะสม หรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่นั้นย่อมเป็นผลสืบเนื่องมาจากการได้รับการฝึกอบรมและการปฏิบัติจากบุคคลภายในครอบครัวที่ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญ⁸ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของแนวคิด ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่

แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ได้เริ่มก่อมาตั้งแต่สมัยสุเมเรียนและบาบิโลเนียน และมีอิทธิพลสูงสุดในสมัยโรมัน เนื่องด้วยความเข้มแข็งของรัฐที่มาจากพื้นฐานทางครอบครัวและตระกูลที่มีการเลี้ยงดูเด็กให้เป็นบุคคลที่น่าอำนาจมาสู่อาณาจักรโรมันได้ ฉะนั้น หัวหน้าครอบครัวจึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงมาก ดังปรากฏตามกฎหมายโรมันที่ให้สิทธิแก่ผู้ชายในอันที่จะหยิบนินชีวิตหรือความตายให้แก่ภรรยาและบุตรเช่นเดียวกับที่กระทำกับทาส จนกระทั่งปัจจุบันแนวคิดนี้ยังคงถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญในการที่จะดำรงสังคมส่วนรวมเอาไว้ได้ และพ่อแม่ยังคงมีสิทธิและอำนาจเหนือบุตรอย่างเด็ดขาด โดยที่สังคมภายนอกหรือรัฐไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงได้ ทั้งนี้ บิดามารดาย่อมที่จะปฏิบัติต่อบุตรของตนอย่างไรก็ได้หรือแม้กระทั่งการลงโทษถึงขนาดฆ่าบุตรของตนก็ย่อมกระทำได้ดังเช่นในอดีต

2) แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐ

แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐเกิดขึ้นจากแนวคิดของอริสโตเติล ซึ่งเป็นรากฐานของความคิดในเรื่องรัฐที่ว่า รัฐเป็นส่วนใหญ่ ปังเจกชนเป็นส่วนย่อยที่ดำรงอยู่ในรัฐ ฉะนั้น รัฐจึงมีความสำคัญกว่าปังเจกชน และส่งผลให้เกิดการปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐขึ้น ส่วนพ่อแม่นั้นมีสิทธิและอำนาจในตัวเด็คน้อยกว่ารัฐหรือบางทีอาจจะไม่มีสิทธิอำนาจเหนือเด็กเลย โดยแนวความคิดนี้ได้ปรากฏขึ้นตั้งแต่ในยุคนครรัฐของกรีก ซึ่งรัฐมีอำนาจเข้าไปอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แข็งแกร่ง เพื่อที่จะเป็นนักรบของรัฐต่อไป ในส่วนเด็กที่อ่อนแอจะถูกรัฐกำจัดทิ้งไป และมีการสืบทอดแนวคิดดังกล่าวนี้มาจนถึงปัจจุบัน

⁸ สิตลัทธย พงศ์ศรีวัฒน์. (2549). การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้ามาสู่การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542. หน้า 22-26.

3) แนวคิดเด็กมีสิทธิอำนาจในฐานะปัจเจกชน

รากฐานของแนวคิดเด็กมีสิทธิอำนาจในฐานะปัจเจกชนนี้มาจากแนวคิดปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งให้ความสำคัญกับบุคคลแต่ละคนว่าเป็นบุคคลที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองโดยมีต้องอ้างอิงสิ่งใด และมีการแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนจากสิ่งอื่น ฉะนั้น แนวคิดนี้จึงมองว่าเด็กมีสิทธิอำนาจ และคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับบุคคลโดยทั่วไป และไม่ว่าเด็กจะอยู่ในความดูแลของพ่อแม่ เด็กก็ย่อมมีสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอยู่ในตัวด้วย อย่างไรก็ตาม สังคมหรือรัฐยังคงมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเด็กเช่นเดียวกับพ่อแม่ โดยพ่อแม่มีสิทธิเป็นเจ้าของเด็กในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิดตราบเท่าที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี แต่หากเมื่อใดพ่อแม่บกพร่องหรือมีเหตุอันใดที่กระทำให้นานนั้นไม่ได้สังคมหรือรัฐจะต้องเข้าไปช่วยเหลือหรือแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นปัจเจกชนของเด็กเอาไว้

อนึ่ง สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กในสังคมไทยได้ยึดถือตามแนวคิดเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ ซึ่งปรากฏมาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยที่มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก อันเป็นการสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกในระดับครอบครัว และถือว่าเด็กเป็นสมบัติที่อยู่ในอำนาจสิทธิขาดของครอบครัวโดยเฉพาะพ่อ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ยังคงสืบทอดต่อมาจนในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการปฏิรูปการปกครองเพื่อให้มีความทันสมัยอย่างประเทศตะวันตก จึงส่งผลให้เริ่มมีการแทรกแซงอำนาจของสถาบันครอบครัวที่มีเหนือเด็ก แต่แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ยังคงเป็นแนวคิดหลักของสังคมไทยสมัยนั้น แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและมีการประกาศปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิเยาวชน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อันเป็นอิทธิพลมาจากแนวคิดเด็กมีสิทธิอำนาจในฐานะปัจเจกชน แต่แนวคิดหลักในการปฏิบัติต่อเด็กของสังคมไทยยังคงมองว่า เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่อยู่เช่นเดิม เนื่องด้วยแนวคิดนี้ได้ฝังรากลึกในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน

2.1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน

ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่การมีสภาพเป็นบุคคล โดยเด็กและเยาวชนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิในลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างบุคคลโดยทั่วไป อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของแนวคิด ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก

คำว่า “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” หมายถึง สิทธิประโยชน์ของเด็กทั้งปวงที่พึงมีได้ในฐานะที่เกิดมาและมีชีวิตอยู่รอด หรือโดยสามัญสำนึกของวิญญูชนทั่วไปย่อมเห็นได้ว่าเป็นสิทธิประโยชน์ของเด็ก⁹

สังคมในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับเด็กมากขึ้น โดยมองว่าเด็กนั้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า (Value Commodities) ที่จะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองประกอบกับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งผลจากการเล็งเห็นถึงความสำคัญของเด็กดังกล่าวเป็นการนำไปสู่แนวคิดที่ต้องการให้ความสำคัญแก่คุณค่าของเด็กมากยิ่งขึ้น อันเป็นการเน้นไปที่ประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก และมีข้อนําสงเกตว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมาการปฏิบัติต่อเด็กนั้นจะมุ่งพิจารณาจากมุมมองของผู้ใหญ่ หรือผู้มีอำนาจในสังคมเป็นสำคัญ โดยมองว่าการกระทำใดๆ น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับเด็กมากกว่า ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าข้อกำหนดเหล่านี้ถูกวางกรอบจากผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจในสังคมมากกว่าการคำนึงถึงตัวตนที่มาจากตัวเด็กเอง

อนึ่ง หลักการว่าด้วยประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กนั้นน่าจะเป็นข้อกำหนดที่มีพื้นฐานมาจากความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ และเมื่อพิจารณาถึงความต้องการของเด็กตามธรรมชาติ และความต้องการของเด็กที่เป็นประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Construction) ซึ่งทับซ้อนหรือวางอยู่บนประโยชน์สูงสุดของเด็ก ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการพิจารณาไปถึงความต้องการของเด็กเพื่อนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กจึงต้องพิจารณาหลายๆ แง่มุม อันได้แก่ ความต้องการอันเนื่องมาจากธรรมชาติของความเป็นเด็กความต้องการทางด้านสุขอนามัย ความต้องการเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม และความต้องการในแง่ของการกำหนดวัฒนธรรม¹⁰

ดังนั้น ในการบัญญัติกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด หรือกฎหมายที่กำหนดวิธีการลงโทษแก่เด็กและเยาวชนก็ย่อมจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กประกอบกับมีจุดมุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กเป็นสำคัญ¹¹

⁹ วรจันทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (ม.ป.ป). “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”. คลุพาห, 5(41). 18-26. หน้า 19.

¹⁰ มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, เพียว ศรีแสงทอง, ชัชวาล เทียมถนอม และ ปิติ โพธิ์จิตร. (2551). โครงการวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลการจัดให้มีสหวิชาชีพในการสอบปากคำเด็ก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 ทวิ. หน้า 47-48.

¹¹ วรจันทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. หน้าเดิม.

2.1.2 หลักการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างจากการกระทำคามผิดของผู้ใหญ่ ทั้งในแง่ของเจตนาและลักษณะของการกระทำคามผิด เนื่องจากความยังเยาว์วัยและมีความรู้สึกผิดชอบที่น้อยกว่าผู้ใหญ่ จึงส่งผลให้การแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีลักษณะที่คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยในการศึกษาการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนจึงต้องศึกษาถึงเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือการที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎหมาย อันเป็นการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนที่ต้นเหตุและมีประสิทธิภาพต่อไป

2.1.2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชน

สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมมิใช่เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงสาเหตุเดียว แต่หากประกอบไปด้วยสาเหตุต่างๆ เป็นส่วนประกอบ เช่นเดียวกับการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนที่อาจเกิดขึ้นจากสาเหตุทางชีววิทยา คือ ปัจจัยทางร่างกาย สาเหตุทางจิตวิทยา คือ ปัจจัยทางจิตใจ และสาเหตุทางสังคม คือ ปัจจัยทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบให้เด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎหมายขึ้น ในการนี้จะแบ่งสาเหตุของการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนโดยพิจารณาจากแนวความคิดของนักอาชญาวิทยาคนสำคัญต่างๆ¹² ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นบุคคลที่สร้างทฤษฎีจิตวิเคราะห์ขึ้นเพื่อศึกษาทางด้านจิตใจของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่แสดงออก โดยโครงสร้างบุคลิกภาพที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของบุคคลประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. อิด (ID) เป็นโครงสร้างจิตใจขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีลักษณะสัญชาตญาณที่ฝังลึกเป็นบุคลิกของมนุษย์ที่มาจากแรงผลักดัน หรือการกระตุ้นทางชีววิทยาให้บุคคลกระทำการต่างๆ ตามความปรารถนาโดยไม่รู้ตัว หรือเรียกว่าเป็นสันดานดิบที่มีตั้งแต่กำเนิด

2. อัดดา (Ego) เป็นส่วนประกอบที่สองบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบที่ได้รับการพัฒนามาจากอิด (ID) กล่าวคือ เป็นความรู้สึกนึกคิด ซึ่งตระหนักถึงความเป็นจริงที่เผชิญอยู่และคอยเตือนให้อิด (ID) แสวงหาสิ่งที่ต้องการ

3. สติสัมปชัญญะหรือมโนธรรม (Superego) เป็นภาวะจิตใจขั้นสูงที่แสดงออกถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี กล่าวคือ บุคคลจะกระทำคามผิดเมื่อสติสัมปชัญญะหรือมโนธรรม

¹² อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. หน้า 78-99.

(Superego) ไม่สามารถกดคิด (ID) ได้ และอีดี (ID) มีพลังแรงกว่าอัตตา (Ego) จนไม่สามารถยับยั้งได้จึงทำให้บุคคลกระทำการต่างๆ ตามความต้องการของตนโดยไม่คำนึงถึงสิ่งใดๆ

อนึ่ง การปลูกฝังสติสัมปชัญญะหรือมโนธรรม (Superego) ในแต่ละบุคคลนั้นจะมีการได้รับมาจากการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว โดยเฉพาะการเลี้ยงดูตั้งแต่ในวัยเด็กของพ่อแม่มากที่สุด ซึ่งหากมีการพัฒนาให้เข้มแข็งอยู่ตลอดเวลา แม้ร่างกายของบุคคลนั้นจะบกร่อง หรือต้องเผชิญกับสิ่งบีบคั้น กดดัน ย่อมจะอดกลั้นและมีความยับยั้งชั่งใจไม่กระทำความผิดได้

2) ทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Different Association Theory)

ซูทเธอร์แลนด์ (Sutherland) เป็นบุคคลที่สร้างทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน โดยอธิบายว่า พฤติกรรมของอาชญากรรมเรียนรู้กันได้โดยการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม และความประพฤตินี้สะท้อนแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นอาชญากรรมนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความแตกต่างในช่วงระยะเวลาและความสม่ำเสมอในการติดต่อหรือความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และพฤติกรรมของอาชญากรรมสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ ดังเช่นการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เพราะเห็นว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจมากกว่า เพราะโดยสภาพธรรมชาติแล้ว พฤติกรรมของเด็กจะดีหรือเลวย่อมขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่ชักนำไป หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่กลายเป็นอาชญากรก็เพราะมีความเกี่ยวข้องและความเคยชินต่อพฤติกรรมทางอาชญากรรมถูกลึนหรือถลำตัวเข้าไปอยู่ภายใต้อิทธิพลทางวัฒนธรรมของหมู่โจร

3) ทฤษฎีวิวัฒธรรมของชนชั้นต่ำ (Low Class Theory)

วอลเตอร์ มิลเลอร์ (Miller) เป็นบุคคลที่สร้างทฤษฎีวิวัฒธรรมของชนชั้นต่ำขึ้น โดยอธิบายว่า ชนชั้นล่างมีวัฒนธรรมที่แยกตัวและมีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของชนชั้นกลาง ซึ่งวัฒนธรรมชนชั้นล่างนี้เองเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสภาวะของการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นแก๊ง เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะกับชุมชนคนจน ซึ่งครอบครัวส่วนใหญ่มักจะมีหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้หญิง จึงส่งผลให้เด็กผู้ชายในครอบครัวนั้นไม่มีตัวอย่างของความแข็งแรง หรือความเป็นผู้ชายประกอบกับความเป็นผู้ชายที่น้อยที่มีความแออัดในครอบครัว ย่อมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เด็กเหล่านั้นออกไปนอกบ้านเตร็ดเตร่ตามท้องถนนจนรวมตัวกันเป็นแก๊งและกระทำความผิดกฎหมายในที่สุด เนื่องจากแก๊งสามารถมอบสิ่งเด็กและเยาวชนไม่สามารถหาได้จากครอบครัว ประกอบกับความต้องการจะได้รับการยอมรับและหลีกเลี่ยงการถูกล้อ ซึ่งการได้รับความยอมรับจะถูกตัดสินหรือวัดจากค่านิยมของชนชั้นล่างหรือที่เรียกว่า “จุดศูนย์รวมความสนใจ” ดังนั้น ธรรมชาติของการกระทำความผิดกฎหมายของแก๊งเหล่านี้จึงเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกที่เด็กหรือเยาวชนมีกับ “จุดศูนย์รวมความสนใจ”

4) ทฤษฎีตราบาป (Labeling Theory)

ทาร์ด (Gabriel Tarde) เป็นบุคคลที่นำเสนอทฤษฎีตราบาปหรือทฤษฎีตราหน้าขึ้นเป็นคนแรก โดยมีแนวความคิดว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นผู้ตราบาป ซึ่งการตราบาปจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดเป็นครั้งแรก และผู้กระทำความผิดได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่นในสังคม สถาบันเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดว่าเขาประพฤติเป็นอาชญากร เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้กระทำความผิดก็ยอมรับการตราบาปและเริ่มกำหนดทิศทางแห่งความประพฤติของตนในอนาคตให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของสังคม ด้วยเหตุนี้อาชญากรรมจึงเกิดขึ้นเพราะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม นอกจากนั้นพฤติกรรมตราหน้ายังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำซาก และยังทำให้ผู้กระทำความผิดก่ออาชญากรรมที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

อนึ่ง เหตุของการที่เด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจนไปสู่การกระทำความผิดตามแนวความคิดของนักอาชญาวิทยามองว่า พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปไม่ได้เกิดจากการกระทำที่ผ่านความรู้สึกลึกซึ้งชอบดั่งเช่นการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ แต่หากเกิดจากการที่เด็กและเยาวชนนั้นได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัว สภาพแวดล้อม และสังคมของเด็กและเยาวชนที่หล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนนั้นมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือการที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎหมายขึ้น ซึ่งหากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการสงเคราะห์และแก้ไขฟื้นฟูไปในทิศทางที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรมย่อมจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสที่จะกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปในอนาคต

2.1.2.2 สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

การศึกษาในเรื่องสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนของนักจิตวิทยาและนักอาชญาวิทยาพบว่า การที่เด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายนั้นมีผลสืบเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจประกอบกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ยั่วยุให้เด็กและเยาวชนมีความประพฤติที่เบี่ยงเบนจนก่อเป็นเหตุแห่งการกระทำความผิดขึ้น¹³ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) สาเหตุจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือบุคลิกภาพของเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ สาเหตุจากพันธุกรรม ความพิการ และโรคภัยไข้เจ็บซึ่งจะทำให้เด็กหรือเยาวชนเกิดความรู้สึกมีปมด้อย เนื่องด้วยความสามารถไม่สมบูรณ์จนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และมักจะหาทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมจนกลายเป็นการกระทำความผิด เพื่อ

¹³ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 25-30.

เป็นการชดเชยให้แก่ตน หรือสาเหตุจากภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนที่มีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ เนื่องจากจิตใจยังไม่เจริญเต็มที่ไปจนถึงการที่มีจิตบกพร่องหรือจิตฟั่นเฟือน หรือสาเหตุจากการศึกษา สติปัญญา และประสบการณ์น้อยทำให้เกิดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นต้น

2) สาเหตุจากความบกพร่องทางครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน กล่าวคือ ครอบครัวรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างบุคลิกภาพและอุปนิสัยที่ดีหรือไม่ดีของเด็กและเยาวชน ซึ่งบิดามารดาจะเปรียบเสมือนครู เสมือนเพื่อน และเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนได้พบเห็นตั้งแต่จำความได้ ดังนั้น บิดามารดาจึงควรมีความเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็กและเยาวชน และมีความประพฤติที่ดีงาม มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน มีเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ก็จะปรับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นบุตรได้ปฏิบัติตาม และสาเหตุจากความบกพร่องทางครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ได้แก่ ความไม่สามัคคีปรองดองกันในครอบครัว หรือครอบครัวที่บิดามารดามีปัญหาอย่างเป็นโรคประสาท ติดสุรา ยาเสพติด และการพนัน และไปจนถึงการหย่าร้างกัน หรือครอบครัวที่บิดามารดาตาย หรือครอบครัวที่เข้มงวดกับเด็กหรือเยาวชนมากเกินไป หรือครอบครัวที่ปล่อยปละละเลยในการควบคุมดูแลเด็กหรือเยาวชน เป็นต้น

3) สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำกันอย่างมากระหว่างครอบครัวที่ร่ำรวยและยากจน เนื่องด้วยภาวะเศรษฐกิจในสังคม จึงส่งผลให้มีส่วนผลักดันหรือกระตุ้นให้เด็กหรือเยาวชนในครอบครัวที่ยากจนกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินต่อครอบครัวที่ร่ำรวย หรืออาจจะขยายขอบเขตของการกระทำไปจนถึงการกระทำความผิดประเภทอื่นด้วยก็ได้

4) สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม กล่าวคือ นักสังคมวิทยามีแนวทางการศึกษาปัญหาของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างจากแนวทางอื่น เพราะความพยายามที่จะรวมหรือประสานแนวทางอื่นๆ เข้าด้วยกัน และเห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมมาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีความสามารถในการเลียนแบบได้สูง ฉะนั้น หากสิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ดีก็จะเป็นแบบอย่างให้เด็กและเยาวชนในสังคมนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ดีด้วย สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ได้แก่ การศึกษาอบรมที่บกพร่องและไม่ได้มาตรฐาน หรือการคบเพื่อนที่มีความประพฤติที่ไม่ดี หรือสถานเริงรมย์และแหล่งอบายมุขที่ไม่มีการควบคุมที่ดี เป็นต้น

อนึ่ง การศึกษาถึงสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยกลไกในการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มุ่งให้การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์

ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ ซึ่งในการศึกษาถึงสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนก็ย่อมส่งผลให้ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถนำวิธีการปฏิบัติหรือวิธีการลงโทษมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

2.1.3 หลักกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เมื่อประเทศต่างๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในลักษณะที่มีความแตกต่างไปจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นับตั้งแต่การจับกุม การแยกการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนต่างหากจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กขึ้นและมีกระบวนการพิจารณาคดีที่เน้นหนักถึงสุขภาพ อารมณ์ และประวัติความเป็นมาทางสังคมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ และพยายามที่จะหาทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ โดยมุ่งหวังที่จะให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดียิ่งกว่าการลงโทษ

2.1.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในอดีตมีวิธีการปฏิบัติและวิธีการลงโทษในลักษณะทำนองเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต่อมาได้มีการเสนอแนวคิดโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มากขึ้นจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน¹⁴ ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดพระมหากษัตริย์หรือรัฐเป็นบิดามารดาของเด็ก (Parens Petriae)

แนวคิดพระมหากษัตริย์หรือรัฐเป็นบิดามารดาของเด็ก (Parens Petriae) ได้เกิดขึ้นกลางศตวรรษที่ 12 ในประเทศอังกฤษ โดยแนวคิดนี้ได้ถือพระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์ และเป็นหน่วยงานเดียวกับรัฐ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์หรือรัฐถือเป็นบิดามารดาของประเทศ และเป็นบิดามารดาของเด็กทุกคนภายในรัฐ ฉะนั้น พระมหากษัตริย์หรือรัฐจึงต้องรับผิดชอบดูแลเด็กทุกคน ซึ่งรวมไปถึงเด็กที่กระทำความผิดด้วย เปรียบดังบิดามารดาที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดู ปกป้องคุ้มครอง อบรมสั่งสอน และสร้างวินัยให้แก่ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ศาลถือเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่ควรได้รับนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งศาลในเมืองต่างๆ เพื่อเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ ซึ่งรับผิดชอบในการพิทักษ์และการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่กระทำความผิดเป็นการเฉพาะและแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด โดยในการจัดตั้งศาลดังกล่าวถือเป็นจุดกำเนิดของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กที่แยกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับ

¹⁴ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2545). การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว : เพื่อตอบสนองความคุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว (รายงานผลการวิจัย). หน้า 88-90.

ผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป ทั้งนี้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กจะไม่มีสิทธิตามกฎหมายอาญาทำนองเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ จึงส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดจึงไม่มีสิทธิที่จะถูกพิจารณาพิพากษาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาธรรมดาได้ แต่ก่อนแนวคิดพระมหากษัตริย์หรือรัฐเป็นบิดามารดาของเด็ก (Parens Petriae) จะเกิดขึ้น เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดจะถูกพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาทำนองเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา ศาลของประเทศอังกฤษได้ขยายอำนาจและหน้าที่ซึ่งนอกจากการพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่กระทำความผิดและเด็กที่ประพฤติดันไม่สมควรแก่วัยแล้ว ยังคุ้มครองเด็กโดยทั่วไปที่มีปัญหาทางจิตหรือไร้ความสามารถและนอกจากนั้นยังได้วางหลักความสัมพันธ์สามประสาน กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก บิดามารดา และรัฐ โดยถือว่าบิดามารดาเป็นตัวแทนของสังคมในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่วนรัฐมีสิทธิได้รับประโยชน์โดยชอบจากความเจริญเติบโตของเด็ก จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดพระมหากษัตริย์หรือรัฐเป็นบิดามารดาของเด็ก (Parens Petriae) ได้สร้างหลักรัฐมอบหมายหรือไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับเด็ก (Parent-child relation) ฉะนั้น กษัตริย์หรือรัฐโดยศาลจึงมีสิทธิที่จะใช้อำนาจแทรกแซงหรือจำกัดสิทธิของบิดามารดาที่มีต่อเด็กได้ หากความปรากฏว่าบิดามารดาไม่รับผิดชอบต่อเด็กหรือกระทำผิดหน้าที่ต่อเด็ก

2.1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชน

การลงโทษเด็กและเยาวชนเริ่มต้นขึ้นในสมัยก่อนศตวรรษที่ 18 โดยเป็นการได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาโรมันคาทอลิกที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการพิจารณาพิพากษาความผิดของบุคคล ซึ่งถือว่าการประพฤติดังนั้นเป็นบาป โดยตุลาการศาสนาในสมัยนั้นจะใช้ระบบการไต่สวนและการลงโทษด้วยวิธีการทรมานที่ทารุณโหดร้ายซึ่งเป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม จึงส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่เสมอภาคทั้งทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญานอกจากนั้นในการคุมขังนักโทษไม่มีลักษณะที่เป็นการจำแนกประเภทระหว่างผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก เยาวชน หรือผู้ใหญ่ ซึ่งผู้กระทำความผิดดังกล่าวต่างถูกควบคุมอยู่ในสถานที่เดียวกันอย่างใดก็ดี เหตุของการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังที่จะให้การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่คำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนมากขึ้นตามลำดับ อันเป็นการได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา¹⁵ ดังต่อไปนี้

¹⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. หน้า 67-72.

1) สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Criminology)

แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเกิดขึ้นประมาณกลางศตวรรษที่ 18 โดยนักอาชญาวิทยาชาวอิตาลีที่มีชื่อว่า ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) ซึ่งถือว่าเป็นผู้บุกเบิกอันยิ่งใหญ่ที่มีส่วนทำให้สังคมมนุษย์ก้าวพ้นจากยุคมืดของความโหดร้ายป่าเถื่อน ทารุณกรรม และสภาพอะไร่ระเบียบ จนได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์แห่งวงการอาชญาวิทยา ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) ได้นำเสนอให้การพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดควรมีความเหมาะสมกับความผิดที่บุคคลนั้นกระทำ (Equal punishment for the same crime) เพราะถือว่ามนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) กล่าวคือ บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพที่จะเลือกตามใจปรารถนาว่าจะกระทำความผิดหรือไม่ เพราะกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นลงแล้ว เมื่อเห็นว่าการมีความสุข ความพอใจจากการกระทำความผิดนั้นจะไม่คุ้มกันกับความทุกข์ทรมานที่ตนจะได้รับก็จะไม่กล้าตัดสินใจเสี่ยงกระทำความผิด ซึ่งจะเป็นผลในทางป้องกันอาชญากรรม นอกจากนั้นยังมีการเสนอให้กำหนดความหนักเบาของการลงโทษโดยต้องได้สัดส่วนกับความรุนแรงของอาชญากรรม และต้องกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะของความผิดนั้น ซึ่งไม่มากจนโหดร้ายทารุณหรือไม่น้อยเกินไปจนทำให้ผู้กระทำความผิดคิดว่าคุ้มค่าที่จะได้ผลประโยชน์จากการก่ออาชญากรรม

2) สำนักอาชญาวิทยาทึ่ดั่งเดิม (Neo-Classical School of Criminology)

แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาทึ่ดั่งเดิมเกิดขึ้นประมาณต้นศตวรรษที่ 19 โดยนักอาชญาวิทยาได้แก่ รอสซี (Rossi) การ์ราวด (Garraud) และจอลี (Joly) ได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมของการกำหนดโทษโดยใช้หลักเจตจำนงอิสระ (Free Will) อย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นสาเหตุของความไม่เป็นธรรมและไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงต้องมีการคำนึงถึงสภาพความเหมาะสมของตัวบุคคลผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน คนปัญญาอ่อน และบุคคลวิกลจริต ซึ่งมีปัญหาข้อบกพร่องทางด้านเจตจำนงเสรีและไม่อาจใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกหนทางการประพฤติปฏิบัติได้อย่างทัดเทียมกับสามัญทั่วไป จึงควรต้องรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างจากผู้อื่น โดยการเสนอให้ศาลตระหนักถึงความจำเป็นในการที่นำประวัติหรือภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณา และให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการคำนึงถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนจนกลายมาเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่มีการบังคับใช้กันอย่างแพร่หลาย ดังนั้น แนวคิดหลักของสำนักอาชญาวิทยาทึ่ดั่งเดิม คือ การนำสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมและเหตุอันควรปราณีมาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อนำมาลดหย่อนผ่อนโทษ และอาจจะกล่าวได้ว่าแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาทึ่ดั่งเดิมมีความสำคัญและมีอิทธิพลที่ช่วยผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาคดีของศาลในปัจจุบันด้วย

3) สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School of Criminology)

แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมเกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 โดยแพทย์ซึ่งหันมาให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าทางอาชญาวิทยาอย่างจริงจัง จนเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งอาชญาวิทยา คือ ซีซาร์ ลอมโบโซ (Cesare Lombroso) และมีศิษย์เอกอีกสองคน คือ เฟร์รี (Ferri) และกาโรฟาโล (Garofalo) โดยแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมได้เปลี่ยนแปลงปรัชญาของการลงโทษใหม่จากการแก้แค้นมาเป็น การแก้ไขบำบัดรักษาฟื้นฟูจิตใจให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี เนื่องด้วยมนุษย์ทุกคนต่างอยู่ ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมซึ่งมีมูลเหตุชักจูงใจให้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจนไปสู่การกระทำความผิด หรือเรียกว่า เจตจำนงประสงค์ (Determinism) ฉะนั้น เมื่อมนุษย์ทุกคนกระทำความผิด สังคมและสิ่งแวดล้อมควรจะรับผิดชอบต่อการกระทำผิดนั้น จึงมีการเสนอแนวความคิดในการ กำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลมิใช่เหมาะสมกับฐานความผิด (Individualization punishment) และการควบคุมผู้กระทำความผิดควรจำแนกแยกขังตามลักษณะ ของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

อนึ่ง แนวคิดของการลงโทษเด็กและเยาวชนได้ถูกพัฒนามาจากแนวคิดของการลงโทษ ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันเป็นการได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา กึ่ง ดั้งเดิม (Neo-Classical School of Criminology) เป็นต้นมา โดยมีการคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิ ของผู้กระทำความผิดซึ่งไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน คนปัญญาอ่อน ตลอดจนบุคคลวิกลจริต ด้วยเหตุที่ บุคคลเหล่านี้มีสภาวะทางด้านความคิด การตัดสินใจ และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่มีความ แตกต่างจากบุคคลโดยทั่วไป และเมื่อบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดก็ย่อมสมควรที่จะได้รับ วิธีการปฏิบัติและวิธีการลงโทษที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรมชาติกับความรู้สึกผิดชอบของ ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นสำคัญ

2.2 หลักประกันพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนกับการดำเนินคดีอาญา

หลักประกันของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ เด็ก (Convention on the Rights of the Child) ถือเป็นการยืนยันหลักการให้แน่ใจว่าเด็กและเยาวชน จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรม โดยจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของเด็กและเยาวชนมาเป็นอันดับแรก และเป็นหลักที่กฎหมายของสมาชิกรัฐภาคีจะต้องนำไปเป็น หลักการพื้นฐานในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งมีสาระสำคัญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและ เยาวชน 4 ประการ¹⁶ ดังต่อไปนี้

¹⁶ วิชา มหาคุณ. (2538). *ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวความคิดสากล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 7.

1. สิทธิในการอยู่รอด (survival rights) เป็นสิทธิขั้นมูลฐานในอันที่จะมีชีวิตรอดอยู่ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าต่อไป โดยได้รับอาหารที่มีคุณค่าและเพียงพอ มีบ้านอยู่อาศัย และได้รับการสาธารณสุข

2. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (protection right) เป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการกระทำทารุณกรรม ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ รวมทั้งสิทธิในครอบครัว สิทธิที่จะมีชื่อเสียงและสัญชาติของตนเอง สิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมจากรัฐในกรณีถูกกล่าวหา และการพิจารณาคดี

3. สิทธิในการพัฒนา (development right) เป็นสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามขั้นตอน ในด้านการศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเล่น การสันทนาการ กิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรม สิทธิที่จะคิด พัฒนาสติปัญญา และนับถือศาสนา

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (participation right) เป็นสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น และกล่าวถึงชีวิตของตนเอง รวมทั้งโอกาสที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม และมีส่วนร่วมตัดสินใจในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

2.2.1 ความคุ้มครองของสิทธิเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญาตามมาตรฐานสากล

อิทธิพลของแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนส่งผลให้นานาอารยประเทศหันมาให้ความสนใจกับปัญหาของการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน และปัญหาของการทารุณกรรมเด็ก และเยาวชนมากยิ่งขึ้น และได้มีการจัดทำประกาศปณิญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration on the Right of the Child) ฉบับแรก ณ นครเจนีวา เมื่อปี ค.ศ. 1924 โดยระบุเพียงว่า เด็กต้องได้รับการอาหาร การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือ และถือว่าเด็กเป็นเป้าหมายที่จะต้องได้รับการเอาใจใส่ หากไม่มีสิทธิในตนเองแต่อย่างใดไม่ และต่อมาสหประชาชาติได้ลงมติรับรองปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ก็ระบุเพียงว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง การปกป้อง และการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ แต่ไม่ได้มองว่าเด็กมีสิทธิในตัวเอง ในอันที่จะได้รับการบริการต่างๆ ไม่มีทั้งสิทธิในฐานะพลเมืองหรือสิทธิในทางการเมือง เพียงแต่ได้รับการปกป้องแต่ไม่มีสิทธิโดยสมบูรณ์¹⁷

อย่างไรก็ดี จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวส่งผลให้สหประชาชาตินั้นคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยมิได้จำกัดแต่เพียงเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปเท่านั้น แต่ได้คำนึงถึงเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิด เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดด้วย ทั้งนี้ นอกจากการข้อกำหนดในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนแล้วยังมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเข้ามาพิทักษ์และดูแลเด็ก

¹⁷ แหล่งเดิม. หน้า 1.

และเยาวชน พร้อมทั้งพัฒนาข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนให้มีความครอบคลุม และมีความเป็นสากล เพื่อให้ประเทศสมาชิกรัฐภาคีนำไปเป็นหลักพื้นฐานในการปรับปรุงกฎหมาย เด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2.1.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) เกิดขึ้นจากองค์การ กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF : Unite Nations Children's Fund) ที่ต้องการจะให้ มี ผลการบังคับใช้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กอย่างจริงจังภายใต้รัฐภาคีที่ให้การรับรอง โดยอนุสัญญานับ ดังกล่าวได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1989 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1990 ปัจจุบันได้มี ประเทศต่างๆ ให้การรับรองแล้วกว่า 120 ประเทศ ซึ่งในส่วนของประเทศไทยนั้นได้เข้าเป็นสมาชิก ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา

อนุสัญญานับดังกล่าวกลายเป็นเสาหลักแห่งสิทธิเด็กและมีผลผูกพันรัฐภาคีให้ต้อง ปฏิบัติตามพันธกรณีโดยหลักแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนั้นสหประชาชาติยังได้ ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างประเทศ เพื่อตรวจสอบสิทธิเด็กในประเทศสมาชิก เรียกว่า คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Committee on the Right of the Child) ซึ่งส่งผลให้สิทธิเด็กนั้น ปรากฏเป็นผลอย่างจริงจังในแง่ของการปฏิบัติมาขึ้นมิใช่ปรากฏเพียงตัวอักษรภายใต้อนุสัญญา เท่านั้น อย่างไรก็ดี อนุสัญญานับนี้ได้วางหลักประกันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับ เด็กและเยาวชนไว้ในข้อ 37¹⁸ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับ การปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

2) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกีดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยผลการ การจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้ มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

3) เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม และด้วยความ เคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทุกคนที่ถูกกีดรอนเสรีภาพจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณา เห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับ ครอบครัวทางหนังสือตอบโต้ และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

¹⁸ แหล่งเดิม. หน้า 9.

4) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นว่า

อนึ่ง นอกจากนี้ในข้อ 40¹⁹ ยังได้วางหลักการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไว้ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) เด็กที่ถูกกล่าวหาหรือถูกถือว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญาจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ต้องคำนึงถึงอายุของเด็ก และส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

2) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหาในการกระทำซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย แต่ถ้าถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญา จะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดและจะต้องได้รับการแจ้งข้อหาโดยตรงและทันที โดยผ่านบิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย ตลอดจนความช่วยเหลือทางกฎหมาย และทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมในการสู้คดี และต้องได้รับการตัดสินใจโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย และต้องไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถาม ซักค้านพยาน และอ้างพยานได้ ถ้าพิจารณาว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้นไป กรณีที่เด็กไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ข้ออยู่ ต้องจัดให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า

3) ส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายและกำหนดกระบวนการวิธีพิจารณา อันเป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา พร้อมทั้งกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่าจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้ และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับเด็ก โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ในเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายยังคงอยู่

ทั้งนี้ จากบทบัญญัติข้อ 37 และข้อ 40 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้างต้นนั้นเป็นการแสดงถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนไว้อย่างดียิ่ง โดยมีการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนด้วยการตรากฎหมาย การกำหนดกระบวนการพิจารณา และการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นการเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหา และเมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็กและเยาวชน โดยการแยกการปฏิบัติระหว่างผู้กระทำ

¹⁹ แหล่งเดิม. หน้า 9-10.

ความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันเป็นวัตถุประสงค์หลักในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ดี เมื่อมีการจัดตั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้นย่อมส่งผลให้การตรากฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนภายในประเทศของสมาชิกรัฐภาคีจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นธรรม²⁰ ฉะนั้น ในการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติและวิธีการลงโทษต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของสมาชิกรัฐภาคีจึงต้องคำนึงให้สอดคล้องกับอนุสัญญานับดังกล่าวเป็นสำคัญ²¹ เช่นเดียวกับกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศสมาชิกรัฐภาคีที่จะต้องคำนึงถึงหลักความคุ้มครองต่างๆ ภายใต้อนุสัญญานับนี้ โดยมีการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขบรรดากฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดและสถานการณ์ในปัจจุบัน

2.2.1.2 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice) หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)

กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนได้มีการวางหลักขั้นมูลฐาน เพื่อพัฒนาสำหรับการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน โดยการปรับปรุงให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของระบบคดีเด็กและเยาวชนในทุกส่วนของโลก ในอันที่จะปกป้องสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาในทางกฎหมาย อย่างไรก็ดี กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาตินับนี้จัดทำขึ้นซึ่งยอมรับกันว่าเป็นหลักปฏิบัติทั่วไปที่ดีในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน คือ เงื่อนไขขั้นต่ำที่สหประชาชาติยอมรับว่า ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้การปกครองของระบบใดก็ย่อมเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เด็กและเยาวชนทั้งสิ้น และนอกจากนั้นยังได้มีการกำหนดกรอบของ

²⁰ ข้อ 4 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

“รัฐภาคีพึงดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ทั้งด้านนิติบัญญัติ บริหารและด้านอื่นๆ เพื่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิที่อนุสัญญานี้ได้ให้การยอมรับ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้น รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการเช่นนั้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่และภายในกรอบของความร่วมมือระหว่างประเทศเมื่อจำเป็น”

²¹ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (ม.ป.ป). “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”. ดุลพาห, 5(41). 18-26. หน้า 20.

จุดมุ่งหมายความยุติธรรมที่เกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ดังปรากฏภายใต้กฎข้อ 5²² ซึ่งกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนที่สำคัญที่สุด 2 ประการ ดังต่อไปนี้²³

ประการแรก คือ ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน เรื่องนี้เป็นจุดสนใจของระบบกฎหมายที่มีศาลคดีเด็กและเยาวชนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่ดำเนินการกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน แม้ในระบบศาลผู้ใหญ่ก็ควรเน้นเรื่องนี้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงการใช้บทลงโทษได้

ประการที่สอง คือ หลักการเรื่องการได้สัดส่วน ซึ่งหลักการนี้รู้จักกันดีว่าเป็นเครื่องมือจำกัดบทลงโทษ โดยมากมักจะอยู่ในถ้อยคำว่าลงโทษให้เท่ากับน้ำหนักของความผิด การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้นมิใช่พิจารณาแต่ความรุนแรงของความผิดเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวและรายละเอียดเฉพาะตัวของผู้กระทำผิดแต่ละบุคคลด้วย อาทิ เช่น สถานภาพทางสังคม สภาพครอบครัว ความเสี่ยงที่เกิดจากการรบกวนพฤติกรรม ส่วนบุคคล เป็นต้น ประกอบกับควรมีผลต่อสัดส่วนของการปฏิบัติ อาทิเช่น ความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดเชยแก่ผู้เสียหาย หรือความตั้งใจจริงของผู้กระทำผิดที่จะกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์

อนึ่ง การปฏิบัติที่มุ่งดูแลสวัสดิภาพของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น อาจทำเกินความจำเป็นจนกลายเป็นการละเมิดสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชน ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในบางระบบ ในที่นี้ควรระมัดระวังสัดส่วนของการปฏิบัติพฤติกรรมของผู้กระทำผิด และความผิดรวมทั้งพฤติกรรมของผู้เสียหายด้วย

กล่าวโดยสรุป กฎข้อ 5 ได้เรียกร้องให้ปฏิบัติต่ออาชญากรรมและความผิดของเด็กและเยาวชนอย่างยุติธรรมประเพณีอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในกฎอาจช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาสองด้าน คือ การค้นคว้าวิธีและเครื่องมือแบบใหม่ และการระมัดระวังไม่ขยายขอบเขตการควบคุมทางสังคมใดๆ ที่เป็นแบบทางการและไม่ยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชน

²² กฎข้อ 5 แห่งกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice) หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)

“ระบบความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนควรเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน และให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้สัดส่วนกับสภาพแวดล้อม ทั้งของผู้กระทำผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป”

²³ วิชา มหาคุณ. (2538). *ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวความคิดสากล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 106.

2.2.1.3 กฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ (United Nation Rules For The Protection Of Juveniles Deprived Of Their Liberty)

การริครองเสรีภาพ หมายถึง รูปแบบของการควบคุมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการจำคุก หรือสถานที่ที่มีการควบคุมบุคคลที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลหรือเอกชน ซึ่งในสถานที่ดังกล่าวนี้ บุคคล จะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกไปได้โดยใจสมัคร แต่จะต้องมีคำสั่งของศาล ของผู้บริหาร หรือของผู้มีอำนาจหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งในหน่วยงานของรัฐบาล²⁴ ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าภายใต้กฎของสหประชาชาติฉบับดังกล่าวเป็นกรอบเนื้อหาของหลักศีลธรรมเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองบุคคล ซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยถูกกักขัง หรือจำคุกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

เหตุที่เกิดความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพนั้น เนื่องจาก จะเห็นได้ว่าในระบบต่างๆ หลายระบบที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการ บริหารงานยุติธรรมของคดีผู้ใหญ่และคดีเด็กและเยาวชนในหลายๆ ขั้นตอน ฉะนั้น เด็กและเยาวชน จึงได้รับการปฏิบัติในลักษณะเดียวกันกับคดีของผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด และอยู่ในสถานที่ที่ เดียวกับคดีผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด ด้วยเหตุข้างต้นจึงมีข้อกำหนดการจำแนกประเภท และการ กำหนดสถานที่อยู่ของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ดังปรากฏในข้อ 29²⁵ ที่กำหนดให้มีการ แยกสถานที่ควบคุมระหว่างผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่และเด็กและเยาวชนออกจากกัน ด้วยเหตุ ที่เด็กและเยาวชนนั้นยังเป็นผู้ที่อ่อนแอและง่ายต่อการถูกใช้ไปในทางที่ผิด ฉะนั้น เด็กและเยาวชน อาจตกเป็นเหยื่อและการถูกกระทำละเมิดได้

2.2.2 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายไทย

ปรัชญาการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนสำหรับประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ที่คำนึงถึงความ คุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในการพิจารณาและ พิพากษาคดีเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของ เด็กและเยาวชนซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์เพื่อให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ยิ่งกว่าการที่จะลงโทษ ฉะนั้น กระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่เริ่มตั้งแต่การจับ การออก

²⁴ แหล่งเดิม. หน้า 142.

²⁵ กฎข้อ 29 กฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ (United Nation Rules For The Protection Of Juveniles Deprived Of Their Liberty)

“ในสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนทุกแห่งควรแยกเด็กและเยาวชนออกจากผู้กระทำความผิดผู้ใหญ่ เว้นเสียแต่ว่าเด็กและเยาวชนและผู้ใหญ่เหล่านั้นเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ในระหว่างการควบคุม เด็กและ เยาวชนอาจเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษบางส่วนกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดที่ได้ผ่านการพิจารณาคัดเลือกโดยรอบคอบแล้ว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าจะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้อง”

หมายจับ การสอบถาม การสอบสวน การควบคุมตัว การฟ้อง และการคัดฟ้อง จึงมีวิธีการปฏิบัติที่มีความแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีธรรมดา โดยสิ่งที่แสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนมิได้ปรากฏเพียงภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เท่านั้น แต่หากมีการวางรากฐานความคุ้มครองสิทธิมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.2.2.1 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยถือว่าเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน กล่าวคือ อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดประเทศได้บัญญัติให้การรับรอง และคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคล ในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด และการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ดังนั้นสิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสำคัญระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญยังเป็นสิ่งที่ผูกพันองค์กรใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพปกป้องและคุ้มครองสิทธิเพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติ²⁶

กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับการรับรองและความคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพอื่น และความเสมอภาคของบุคคล²⁷ ทั้งนี้หลักการข้างต้นได้ถูกบัญญัติเป็นครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยเป็นการคำนึงถึงหลักของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 และได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนภายใต้ราชอาณาจักรไทยจะต้องได้รับโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นสัญชาติไทยหรือไม่ ซึ่งในฐานะที่เป็นมนุษย์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวรก็ย่อมที่จะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับประชาชนชาวไทย แต่บุคคลดังกล่าวจะไม่สามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายในทำนองเดียวกับประชาชนชาวไทยได้²⁸

อย่างไรก็ดี เด็กที่เกิดแต่บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิในการมีชีวิตรอด มีสิทธิในการได้รับการบันทึกการเกิดเพื่อให้ปรากฏตัวตน และมีสิทธิในการได้รับการดูแลขั้นพื้นฐานตามสมควร และ

²⁶ สุชาติ แนวประเสริฐ. (2551). สิทธิการมีที่ปรึกษาในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว. หน้า 52.

²⁷ มาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

²⁸ กิจปติ ก้องเบญจกุล. (2553). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. หน้า 216-217.

นอกจากนั้นยังรวมถึงเด็กที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ปรากฏบิดาหรือมารดาว่าเป็นบุคคลใดก็ย่อมได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิในการได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน และการรับรองสถานภาพด้วยเช่นกัน

กระบวนการยุติธรรมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้นได้วางหลักประกันสิทธิของประชาชนโดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ กระบวนการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อค้นหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย และกระบวนการที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกล่าวหา โดยพยายามเพิ่มหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีอาญามากขึ้น และในขณะเดียวกันจะต้องจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของประชาชน โดยพยายามรักษาสมดุลของหลักการทั้งสองภายใต้การดำเนินกระบวนการยุติธรรม ฉะนั้น ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนทุกคนภายใต้กฎหมายจะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลที่มีความแตกต่างกัน²⁹ ซึ่งรัฐจะมีหน้าที่ในการจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนสามารถใช้สิทธิในทางกฎหมาย โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติและโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

อนึ่ง ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนทุกคนภายในรัฐย่อมต้องหมายความว่าความรวมถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนด้วย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติหลักการสำคัญๆ หลายประการตามหลักสากล พร้อมกับการกำหนดให้กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเด็กและเยาวชนจะต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนจะได้รับการปกป้องคุ้มครองและรับรองในลักษณะที่พิเศษกว่าบุคคลโดยทั่วไป³⁰ กล่าวคือ

²⁹ มาตรา 30 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

³⁰ มาตรา 52 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

“เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ”

- 1) สิทธิมีชีวิตอยู่รอดนับแต่แรกเกิด
- 2) สิทธิได้รับการพัฒนารอบด้านไม่ว่าด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงหกขวบแรกของชีวิต
- 3) สิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งปวง ไม่ว่าจากครอบครัวหรือสังคม

4) สิทธิการมีส่วนร่วมตามสมควรแก่วัยในกิจกรรมที่มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับตน

ทั้งนี้ นอกจากความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปแล้ว ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังให้ความคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมให้ได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสมในทุกกรณี ตลอดจนคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศด้วย³¹ ซึ่งหลักความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนดังที่กล่าวมาเป็นการปรับปรุงมาจากบทบัญญัติมาตรา 237 ถึงมาตรา 247 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเหตุที่มีได้บัญญัติรายละเอียดไว้ในรัฐธรรมนูญอีก เนื่องจากได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว หากคงบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะทำให้การปรับปรุง เพื่อเพิ่มสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมนั้นกระทำได้ยาก จึงปรับปรุงใหม่โดยบัญญัติสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนจะได้รับในกระบวนการยุติธรรมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งเพิ่มหลักการเกี่ยวกับเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นหลักแห่งสิทธิ และจะต้องตรากฎหมาย เพื่อกำหนดรายละเอียดในแต่ละเรื่องที่กำหนดไว้ ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้เหมาะสมได้เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ดี หลักการดังกล่าวได้บัญญัติไว้ครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 และเหตุที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1966 มาตรา 9 มาตรา 10 (2) (ข) และ (3) และมาตรา 14

กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้แสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของประชาชนทุกคนภายในรัฐให้มีความเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน และมีความครอบคลุมไปถึงเด็กและเยาวชนทุกคน โดยความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนจะมี

³¹ มาตรา 40 (6) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือพิการ หรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ”

ลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างจากบุคคลโดยทั่วไป เนื่องจากเด็กและเยาวชนถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความอ่อนแอในสังคมจึงควรได้รับการรับรองและปกป้องเป็นพิเศษ และความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนนั้นมิได้ถูกจำกัดแต่เพียงเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปเท่านั้น แต่รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วย

2.2.2.2 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายอาญาสารบัญญัติหรือกฎหมายอาญา และมีการถือปฏิบัติจะทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับและทำให้ภารกิจของกฎหมายอาญาเกิดผลอย่างจริงจัง³²

การเริ่มต้นของคดีอาญาธรรมดาคะเริ่มต้นเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาขึ้น โดยมีผู้กล่าวหาที่อาจจะเป็นผู้เสียหายได้ทั้งเอกชนทั่วไปหรือเจ้าพนักงานก็ได้ และในกรณีเอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าพนักงาน อันเป็นการกล่าวหาด้วยคำร้องทุกข์³³ หรือเอกชนผู้อื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายกล่าวหาต่อเจ้าพนักงาน อันเป็นการกล่าวหาด้วยคำกล่าวโทษ³⁴ หรือเอกชนผู้เสียหายอาจกล่าวหาต่อศาลโดยตรงเลยก็ได้โดยไม่ต้องผ่านเจ้าพนักงานก็ได้ อันได้แก่การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย³⁵ ซึ่งมีการเริ่มต้นของคดีเช่นเดียวกับคดีเด็กและเยาวชน แต่หากมีความแตกต่างกันในบางขั้นตอน เนื่องจากกฎหมายนั้นต้องการที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการกำหนดกรอบความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนทั้งในฐานะของผู้เสียหาย ในฐานะของพยาน รวมทั้งฐานะของผู้กระทำความผิดด้วย โดยในกรณีนี้จะกล่าวถึงเพียงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น

ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี

³² คณิต ณ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 37-38.

³³ มาตรา 2 (7) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

³⁴ มาตรา 2 (8) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

³⁵ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 39.

เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่ถือว่าเป็นกฎหมายพิเศษ ซึ่งหากกำหนดเรื่องใดหรือกรณีใดไว้ โดยเฉพาะแล้วจะต้องปฏิบัติตามที่บทบัญญัติกำหนดไว้ แต่หากในกรณีที่มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะจะนำบทบัญญัตินำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับแก่การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ³⁶

อนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในเรื่องการสอบสวนผู้ต้องหาที่อายุยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์³⁷ หรือผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน โดยการสอบสวนจะต้องประกอบด้วยพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นร้องขอให้เข้าร่วมการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนด้วย³⁸ ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวถือเป็นบทบังคับโดยเด็ดขาด เว้น

³⁶ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้”

³⁷ มาตรา 134/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

³⁸ มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อผู้ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร”

แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง³⁹ และนอกจากนั้นสถานที่ทำการการสอบสวนเด็กและเยาวชนจะต้องแยกกระทำเป็นสัดส่วนและในบริเวณที่เหมาะสม อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ และเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความเป็นธรรมและมีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้นั้นเอง⁴⁰

กล่าวโดยสรุป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทั้งในฐานะของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา และจำเลย แม้จะเป็นเพียงความคุ้มครองในส่วนของขั้นตอนการสอบสวน แต่หากพนักงานสอบสวนมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมาย โดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมส่งผลให้การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนในส่วนนั้นเสียไป เสมือนมิได้มีการดำเนินการหรือปฏิบัติในขั้นตอนนั้นมาก่อน และส่งผลให้จะต้องดำเนินการต่อเด็กและเยาวชนใหม่ในทุกๆ ขั้นตอนที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้ได้รับการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และป้องกันการถูกกลั่นแกล้งจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตน เพื่อมิให้เด็กและเยาวชนนั้นได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและด้านสภาพจิตใจจากกระบวนการยุติธรรม โดยมีได้คำนึงว่าฐานความผิดนั้นจะต้องมีอัตราโทษเท่าใด

2.2.2.3 ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

กฎหมายเด็กและเยาวชนฉบับแรกของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มีเจตนารมณ์เพื่อค้นหามูลเหตุที่เด็กและเยาวชนนั้นกระทำความผิด เพื่อหาทางเยียวยาและแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยการให้การฝึกอบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นพลเมืองดี มิใช่มุ่งไปในทางลงโทษดังเช่นผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป⁴¹ เนื่องด้วยการมีมุมมองว่า

³⁹ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5252/2545 ว่าขณะสอบสวนจำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ พนักงานสอบสวนได้สอบถามจำเลยว่า จำเลยมีทนายความหรือไม่ และต้องการทนายความหรือผู้ใดที่จำเลยไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนหรือไม่ จำเลยตอบว่า จำเลยไม่มีทนายความและไม่ต้องการผู้ใดเข้าร่วมฟังการสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงมิได้จัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมในการสอบสวนด้วย ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่มีเหตุอันสมควรไม่อาจรอได้ การสอบสวนดังกล่าวจึงขัดต่อมาตรา 134 ตรี (ปัจจุบันคือ มาตรา 134/2) ประกอบด้วยมาตรา 133 ทวิ จึงถือได้ว่ามิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้น และส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120

⁴⁰ คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 456-457.

⁴¹ ประภาศน์ อวยชัย. (2517). เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา เรื่อง บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงของชาติ. หน้า 56.

เด็กและเยาวชนเปรียบเสมือนไม้อ่อนดัดง่าย และสามารถแก้ไขให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างไม่ยาก ฉะนั้น การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป และในปัจจุบันได้มีการวางหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์ และครอบครัว กล่าวคือ เป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในคดีอาญา และคุ้มครองประโยชน์หรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ในคดีแพ่ง ตลอดจนการช่วยเหลือคุ้มครองสถานภาพของการสมรส สามีภรรยา และบุตรผู้เยาว์ อันเป็นการแสดงถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะพิเศษและมีความแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่⁴²

อย่างไรก็ดี การที่เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับโทษหรือได้รับวิธีการอันจะทำให้กลับตนเป็นพลเมืองดี หากให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ขึ้นต่อการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่มาพิจารณาก็อาจไม่ได้รับผลเต็มที่ กล่าวคือ ถ้ามีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นก็จะให้มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความชัดเจนในการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ เนื่องจากวิธีการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้นมีความแตกต่างจากการพิจารณาคดีโดยทั่วไป⁴³ และด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยจึงจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นเพื่อให้มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับซึ่งการดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริมงานสวัสดิการและความยุติธรรมสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว อันมีเจตนารมณ์ที่สำคัญ⁴⁴ ดังต่อไปนี้

1) เพื่อสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน กล่าวคือ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจที่กว้างกว่าศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา โดยมีอำนาจดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าจะยังมิได้กระทำความผิดกฎหมายอาญารวมทั้งเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานะสมควรที่จะได้รับการสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดีและป้องกันมิให้กระทำความผิด

2) เพื่อนำความยุติธรรมที่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะบุคคลมาใช้ กล่าวคือ การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้คำนึงถึงเฉพาะการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่หากคำนึงถึงสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงที่

⁴² อ้นริยา ชูตินันท์. (2555). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. หน้า 35.

⁴³ หยุต แสงอุทัย. (2495). คำอธิบายทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศาลเด็ก. หน้า 5-6.

⁴⁴ ประเทือง ธนิยผล. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 25-27.

เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้เลือกใช้วิธีการที่มีความเหมาะสมกับลักษณะของเด็กและเยาวชน

3) เพื่อนำวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมมาใช้กับเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล กล่าวคือ การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ย่อมจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรที่จะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และส่งเสริมให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ นอกจากนั้นวิธีการที่ศาลมีคำสั่งไปแล้วสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ตามพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องมีการฟ้องเป็นคดีใหม่

4) เพื่อคุ้มครองสถานภาพของครอบครัว กล่าวคือ การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุหลักมาจากสภาพครอบครัวที่มีความไม่สมบูรณ์ ฉะนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงต้องมีวิธีการคุ้มครองสถานภาพการสมรส โดยการจัดตั้งผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยให้กับสามีภรรยา หรือหากไม่สามารถรักษาสถานภาพการสมรสไว้ได้ย่อมต้องให้การหย่าดำเนินการด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด

5) เพื่อคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพของสตรีและบุคคลในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ผู้ถูกกระทำความรุนแรงย่อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้กำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำความรุนแรงได้

กล่าวโดยสรุป การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนสืบเนื่องมาจากสภาพร่างกายและร่างกายที่มีความแตกต่างกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่จึงส่งผลให้หน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือและส่งเสริมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยแสดงออกในรูปแบบของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีการเปลี่ยนสถานะมาจากศาลคดีเด็กและเยาวชนในอดีตซึ่งมิได้มีลักษณะของการลงโทษเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการแก้แค้นหรือการเป็นเยี่ยงอย่าง แต่มีการพิจารณาเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลไปว่าสมควรจะลงโทษหรือใช้วิธีการอย่างไรจึงจะทำให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นพลเมืองดีได้⁴⁵

2.3 วิวัฒนาการและเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

การศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตั้งแต่ในอดีตนั้นเป็นประโยชน์ที่ช่วยให้มองเห็นถึงภาพรวมและภูมิหลังความเป็นมาของความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ใน

⁴⁵ หยุด แสงอุทัย. (2495). *คำอธิบายทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศาลเด็ก*. หน้า 4-5.

ปัจจุบัน⁴⁶ นอกจากนั้นยังช่วยให้ทราบถึงเจตนารมณ์และเป้าหมายที่แท้จริงของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ซึ่งเป็นการสะท้อนที่เห็นได้จากบทบัญญัติกฎหมายเด็กและเยาวชนที่ผ่านมานั้นเอง

2.3.1 วิวัฒนาการและความเป็นมาในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนภายใต้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นั้น ศาลจะพิจารณาคดีพิเคราะห์ถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนประกอบกับลักษณะของความผิดที่เด็กและเยาวชนได้กระทำความผิด และกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิดและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนเท่านั้น หลักการที่จะค้นหาสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแล้วพยายามแก้ไขสาเหตุดังกล่าวยิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษนั้นยังไม่อาจปฏิบัติได้ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา เนื่องจากขาดหน่วยงานพิเศษที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อทราบถึงสาเหตุของการกระทำความผิด ตลอดจนการสงเคราะห์และบำบัดแก้ไขให้เด็กและเยาวชนนั้นกลับตนเป็นพลเมืองดี และด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งศาลศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้น พร้อมกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กที่ถือว่าเป็นเครื่องมือของศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 อันมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน⁴⁷

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการแก้ไขปรับปรุงโดยคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งในการนี้จะกล่าวถึงวิวัฒนาการของหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน อันมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีดังต่อไปนี้

2.3.1.1 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนมีการบัญญัติครั้งแรกภายใต้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 โดยมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีดังต่อไปนี้

⁴⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 34.

⁴⁷ แหล่งเดิม. หน้า 35-39.

ก) หลักเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นเด็ก และบุคคลอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นเยาวชน⁴⁸ โดยถืออายุในขณะฟ้องคดีเป็นเกณฑ์การขึ้นศาลคดีเด็กและเยาวชน⁴⁹

ทั้งนี้ บทบัญญัติกฎหมายมิได้หมายความว่าความรวมถึงบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส กล่าวคือ บุคคลที่มีสามีหรือภริยาโดยจดทะเบียนสมรสแล้ว แม้จะมีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ บุคคลนั้นย่อมจะต้องได้รับการดำเนินคดีโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่หากบุคคลที่มีสามีหรือภริยาโดยมิได้จดทะเบียนและมีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ บทบัญญัติกฎหมายยังคงถือว่าบุคคลนั้นเป็นเยาวชนอยู่ และจะต้องได้รับการดำเนินคดีโดยศาลคดีเด็กและเยาวชน เนื่องด้วยบทบาทในสังคมของผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นผู้ใหญ่แล้วในทางกฎหมาย และในทางพฤตินัยเมื่อมีครอบครัวก็อาจมีบุตรได้ ซึ่งหากได้รับการดำเนินคดีโดยศาลคดีเด็กและเยาวชนจึงอาจเกิดความไม่เหมาะสม⁵⁰ และนอกจากนั้นบทบัญญัติกฎหมายยังกำหนดให้บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นผู้ใหญ่⁵¹ ด้วย

ข) หลักเกณฑ์การฟ้องคดีเด็กและเยาวชน

การฟ้องคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494⁵² ได้กำหนดให้แยกพิจารณา

⁴⁸ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็ก พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่ให้หมายความว่ารวมถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส”

⁴⁹ สง่า สีนะสมิต. (2517). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 95.

⁵⁰ แหล่งเดิม. หน้า 94.

⁵¹ มาตรา 4 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ใหญ่” หมายความว่า บุคคลอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว”

⁵² มาตรา 10 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า

“ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรสให้แยกพิจารณาพิพากษาเด็กหรือเยาวชนในศาลคดีเด็กและเยาวชน...”

พิพากษาเด็กหรือเยาวชนในศาลคดีเด็กและเยาวชน⁵³ กล่าวคือ การแยกสำนวนของเด็กและเยาวชนไปฟ้องต่อศาลคดีเด็กและเยาวชน ส่วนสำนวนของผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ก็ให้ฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา⁵⁴ ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ย่อมหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

ค) หลักเกณฑ์การโอนคดีเด็กและเยาวชน

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494⁵⁵ ได้ให้อำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชนในการมีคำสั่งรวมการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ คือ คำสั่งโอนคดีเด็กและเยาวชนไปรวมพิจารณาพิพากษาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และในกรณีดังกล่าวบทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจลงโทษและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ด้วย อันเป็นกรณีเดียวที่บทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้กฎหมายเด็กและเยาวชนได้ และในการมีคำสั่งการรวมการพิจารณาพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชนดังกล่าวถือเป็นเด็ดขาดจะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปไม่ได้⁵⁶ อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนข้างต้นมิได้ใช้บังคับในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดร่วมกับเด็กและเยาวชนด้วยกันเอง

⁵³ มาตรา 10 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า

“ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรสให้แยกพิจารณาพิพากษาเด็กหรือเยาวชนในศาลคดีเด็กและเยาวชน...”

⁵⁴ แหล่งเดิม. หน้า 99.

⁵⁵ มาตรา 10 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า

“...เว้นแต่ศาลเช่นนั้นจะได้พิจารณาเห็นสมควรและมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาพิพากษาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ในกรณีที่ศาลธรรมดาเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชน ให้ศาลธรรมดามีอำนาจดำเนินการลงโทษและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ และในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาเด็กและเยาวชน”

⁵⁶ ประ โมทย์ จารุณิล. (2527). หนังสืออ่านประกอบกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. หน้า 81.

2.3.1.2 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แต่บทบัญญัติกฎหมายยังคงกำหนดวิธีการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีความชัดเจนและคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีดังต่อไปนี้

ก) หลักเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นเด็ก และบุคคลอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นเยาวชน⁵⁷ โดยถืออายุในขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์การขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว กล่าวคือ ถ้าในวันทำการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นผู้กระทำความผิดมีอายุเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งไม่ว่าความผิดนั้นจะมีโทษร้ายแรงเพียงใด หรือแม้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะหลบหนีจนล่วงพ้นจากความเป็นเด็กและเยาวชนไปแล้ว คือ มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้วก็ตาม ถ้าคดีนั้นยังไม่ขาดอายุความ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับกุมตัวได้ ผู้นั้นต้องอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น⁵⁸

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ไม่มีการนิยามคำว่า ผู้ใหญ่ ไว้ดังเช่นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ที่ผ่านมา เนื่องด้วยเมื่อพิจารณาคำว่า เด็กและเยาวชนประกอบกันย่อมจะเป็นที่เข้าใจได้อยู่แล้วว่า ผู้ใหญ่ หมายความว่า บุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้ว⁵⁹ นั่นเอง

⁵⁷ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์”

⁵⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 58-59.

⁵⁹ แหล่งเดิม. หน้า 55-56.

ข) หลักเกณฑ์การฟ้องคดีเด็กและเยาวชน

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มีใจเด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534⁶⁰ ได้กำหนดให้แยกฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว กล่าวคือ แยกสำนวนคำฟ้องบุคคลที่กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษามาตรา 58⁶¹ ส่วนบุคคลที่มีใจเด็กหรือเยาวชนให้ฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁶² ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ย่อมหมายถึงบุคคลที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นตัวการร่วมหรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดก็ตาม

ค) หลักเกณฑ์การโอนคดีเด็กและเยาวชน

หลักเกณฑ์การโอนคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มีใจเด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

⁶⁰ มาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า

“ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมีใจเด็กหรือเยาวชน ให้แยกฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว...”

⁶¹ มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า

“คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดนั้น แต่ถ้า

(1) ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวแต่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลซึ่งความผิดได้เกิดในเขตนั้นมีอำนาจพิจารณาคดี

(2) มีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้ด้วย

(3) ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนืออำเภอที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกิดในเขตจังหวัดนั้น โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 16 มาตรา 24 ถึงมาตรา 31 และบทบัญญัติในหมวด 4 และหมวด 6 ถึงหมวด 9 แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในท้องที่ที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสถานพินิจมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 50 ถึงมาตรา 57 มาตรา 64 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 94 และมาตรา 103 มาใช้บังคับ”

⁶² อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 158.

ครอบครัว พ.ศ. 2534⁶³ ได้กำหนดถึงกรณีที่เกิดความผิดพลาดโดยมีการนำคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ไปฟ้องร่วมกันต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และต่อมาความปรากฏในภายหลังว่า จำเลยยังเป็นเด็กหรือเยาวชน จึงเป็นเรื่องดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาว่า เห็นสมควรหรือไม่เห็นสมควรโอนคดีนั้น ซึ่งหากเห็นสมควรให้โอนคดีก็ให้โอนคดีเฉพาะจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นตามมาตรา 58 แต่หากไม่เห็นสมควรให้โอนคดีก็ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาพิจารณาคดีนั้นต่อไป และมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรณีเดียวที่บทบัญญัติของกฎหมายอนุญาตให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจเช่นเดียวกับศาลเยาวชนและครอบครัว⁶⁴ อย่างไรก็ดี โดยหลักข้างต้นนั้นมิได้ใช้บังคับในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดร่วมกับเด็กและเยาวชนด้วยกัน

2.3.1.3 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มีผู้ใหญ่หรือเยาวชนตั้งแต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 จนถึงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ยังคงมีการวางหลักเกณฑ์การฟ้องคดีเด็กและเยาวชนไว้เช่นเดิม กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดระหว่างเด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ขึ้นจะต้องแยกฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว และฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในฐานะของจำเลยที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรม โดยผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะไม่มาปะปนกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการลดโอกาสที่เด็กและเยาวชนนั้นจะได้รับการเลื่อมสอนในสิ่งที่ไม่ดีหรือการชักชวนให้เด็กหรือเยาวชนกระทำชั่วจากผู้ใหญ่

⁶³ มาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า

“...ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนและถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 58 แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควร โอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้”

⁶⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์, หน้าเดิม.

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจการใช้ดุลพินิจของศาลอย่างชัดเจนและมีวัตถุประสงค์ของการออกคำสั่งที่มีความแตกต่างกัน โดยจากเดิมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 เมื่อมีการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อความสะดวกในการพิจารณาพิพากษาคดี กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการรวมการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ แต่ภายหลังเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 จนถึงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้มีการคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมากขึ้น ซึ่งหากมีการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ฉะนั้น หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มีไม่ใช่เด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งบังคับอยู่ในปัจจุบัน ยังคงมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีในลักษณะเช่นเดียวพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในบางส่วนแต่ยังคงมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีที่คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา

2.3.2 เป้าหมายในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

กฎหมายเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดทั้งในฐานะของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา และจำเลย โดยมุ่งที่จะแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่ไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ กล่าวคือ การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่มีต่อตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา โดยเป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชนที่มุ่งหวังจะให้การอบรมสั่งสอนและให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมโดยทั่วไป โดยมีได้มุ่งเน้นการลงโทษ แม้ว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม ด้วยเหตุนี้ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนจึงมีเป้าหมายเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน⁶⁵ นั่นเอง

⁶⁵ คณิต ณ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 594.

อย่างไรก็ดี แนวความคิดในการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชนได้แสดงออกให้เห็นจากโครงสร้างขององค์กรในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน⁶⁶ ดังต่อไปนี้

1) ผู้พิพากษาที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นพิเศษ โดยบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้เป็นผู้ที่มีอรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน และจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว⁶⁷

2) ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว คือ บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งและคัดเลือกจากคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม โดยได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้มียอำนาจหน้าที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว และจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ และต้องเป็นผู้ที่มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัวมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี กับทั้งต้องมีความสุจริตรอบคอบ ทัศนคติ อรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว⁶⁸

3) ผู้พิพากษาในชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ในศาลอุทธรณ์กฎหมายให้ประธานศาลอุทธรณ์และประธานศาลอุทธรณ์ภาคจัดตั้งแผนกคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกเดียวหรือหลายแผนกตามความจำเป็น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอุทธรณ์จากศาลเยาวชนและครอบครัว⁶⁹ และในศาลฎีกาให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลฎีกาแผนกเดียวหรือหลายแผนกตามความจำเป็น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีฎีกาจากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค⁷⁰ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลสูงดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเลือกเฟ้นบุคคลให้เหมาะสมกับลักษณะคดีนั่นเอง

⁶⁶ แหล่งเดิม. หน้า 595-598.

⁶⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 16 วรรคหนึ่ง.

⁶⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 25.

⁶⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 182.

⁷⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 184.

4) พนักงานอัยการ แม้บทบัญญัติกฎหมายจะไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานอัยการไว้ดังเช่นคุณสมบัติของผู้พิพากษา แต่การที่กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดแต่งตั้งพนักงานอัยการคนหนึ่งหรือหลายคนตามความจำเป็น เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและจะต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ย่อมเป็นการแสดงว่ากฎหมายประสงค์ที่จะให้อัยการสูงสุดเลือกสรรพนักงานอัยการให้เหมาะสมกับลักษณะของคดี กล่าวคือเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติทำนองเดียวกับผู้พิพากษานั้นเอง⁷¹

5) ที่ปรึกษากฎหมาย การที่บทบัญญัติกฎหมายมิได้กำหนดนายความแก้คดีแทนเด็กและเยาวชนนั้น เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเรามีความเบี่ยงเบนเป็นการต่อสู้กันระหว่างสองฝ่าย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วตามกฎหมายคดีอาญาหาใช่การต่อสู้ไม่ นายความในคดีอาญาจึงมีฐานะเป็นที่ปรึกษากฎหมายของจำเลยอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี กฎหมายว่าด้วยศาลคดีเด็กและเยาวชนในอดีตได้บังคับว่า เด็กและเยาวชนต้องมีที่ปรึกษากฎหมายในทุกกรณี แต่ต่อมาในปี 2534 บทบัญญัติกฎหมายได้วางหลักว่า หากจำเลยไม่มีหรือไม่ต้องการที่ปรึกษากฎหมาย และศาลเห็นว่าไม่จำเป็นแก้คดี ศาลจะไม่ตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ก็ได้ ซึ่งทำให้หลักการในความคุ้มครองสิทธิเบี่ยงเบนไปมาก แม้ในคดีอาญาเด็กและเยาวชน ศาลและพนักงานอัยการจะมีบทบาทมากจนจะกล่าวได้ว่าเด็กและเยาวชนได้รับความคุ้มครองอย่างดีแล้ว แต่ก็ต้องไม่ลืมว่า องค์กรของรัฐอาจผิดพลาดได้ในบางกรณี และผู้ที่ช่วยเหลือข้อผิดพลาดได้เป็นอย่างดีก็คือ ที่ปรึกษากฎหมายหรือนายความ ฉะนั้น ในปัจจุบันจึงมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนใหม่ โดยกำหนดให้เด็กและเยาวชนมีที่ปรึกษากฎหมาย เพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับนายความได้ และในกรณีที่ไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้⁷² นอกจากนั้นที่ปรึกษากฎหมายจะต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา⁷³

6) ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งปวงตลอดจนการปกครองบังคับบัญชาพนักงานของสถานพินิจนั้น และมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการ

⁷¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 101.

⁷² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 120.

⁷³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 121.

คุ้มครองเด็กและเยาวชน⁷⁴ กล่าวคือ การควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในอำนาจรัฐ และสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งทำรายงานและเสนอความเห็นเพื่อดำเนินคดีเด็กและเยาวชนต่อไป⁷⁵ และนอกจากนั้นผู้อำนวยการสถานพินิจยังมีอำนาจอนุญาตผู้เสียหายฟ้องเด็กหรือเยาวชน⁷⁶ หรือในกรณีที่มีการถอนฟ้องก็อาจขอให้ศาลคุ้มครองประพฤติดังกล่าวได้⁷⁷

7) พนักงานสอบสวน บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้ดำเนินคดีด้วยความเร่งรัดและมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชน⁷⁸ แต่อาจการจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนลงไปบ้าง อาทิเช่น การนำเด็กหรือเยาวชนไปพบศาล เพื่อตรวจสอบการกระทำความผิด การจับ และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือการสอบสวนจะต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไปเลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน เป็นต้น

อนึ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชน นอกจากจะแสดงออกจากโครงสร้างขององค์กรต่างๆ ในคดีเด็กและเยาวชนดังกล่าวแล้วนั้นยังแสดงออกจากโครงสร้างของการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัวอีกด้วย อาทิเช่น การพิจารณาคดีไม่ต้องดำเนินตามกฎหมายพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด การใช้ห้องธรรมดาในการพิจารณาคดี การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยลับ การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ การรับฟังรายงานของสถานพินิจ พนักงานคุมประพฤติ แพทย์ หรือโรงเรียน การพูดจากับจำเลยโดยเฉพาะ การเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่มาสอบสวนข้อเท็จจริง และอื่นๆ⁷⁹

กล่าวโดยสรุป ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีการดำเนินการโดยการยึดถือตามเจตนารมณ์ของศาลเยาวชน

⁷⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 34-53.

⁷⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 82.

⁷⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 99.

⁷⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 100.

⁷⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 66-85.

⁷⁹ คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 599.

และครอบครัวที่มีความครอบคลุมในทุกๆ ด้าน แม้ในปัจจุบันจะการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายและเป้าหมายในการดำเนินคดีที่สะท้อนให้เห็นจากโครงสร้างขององค์กรต่างๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนยิ่งขึ้นกว่าในอดีตและเป็นการสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันเท่านั้น

2.3.3 คำปรารภและเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

กฎหมายในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมักจะพระราชปรารภยาวอันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเหตุที่ทำให้มีการบัญญัติกฎหมายฉบับนั้นๆ แต่กฎหมายภายใต้การปกครองระบบประชาธิปไตยกลับมีคำปรารภที่เป็นข้อความสั้นๆ และไม่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามในการศึกษาพระราชปรารภที่แสดงถึงความมุ่งหมายของกฎหมายไว้ย่อมจะนำมาเป็นเครื่องมือในการตีความกฎหมายตามเจตนารมณ์ได้⁸⁰

คำปรารภของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีข้อความว่า “โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

อนึ่ง ในคำปรารภของพระราชบัญญัตินี้มีการคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ยังมิได้รับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยเหตุนี้เองจึงสมควรมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีการปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของการพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและหลักสากล และนอกจากนั้นในปัจจุบันได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมจึงสมควรปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ อย่างไรก็ตาม คำปรารภดังกล่าวถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการตีความพระราชบัญญัติฉบับนี้

⁸⁰ หยุต แสงอุทัย. (2542). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 14). หน้า 123-124.

เนื่องด้วยคำปรารภนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติ ซึ่งเปรียบเสมือนบทนำที่แสดงถึงเหตุผลแห่งการมีพระราชบัญญัตินี้⁸¹ นั่นเอง

2.4 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนได้บัญญัติขึ้นครั้งแรกภายใต้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีและเยาวชน พ.ศ. 2494 อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนมิให้มีการพิจารณาพิพากษาปะปนกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ แต่เนื่องจากเหตุของเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวที่ยังไม่ครอบคลุมในทุกท้องที่ จึงส่งผลให้การกระทำความผิดเด็กและเยาวชนในบางกรณีตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และเพื่อแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนใช้ดุลพินิจในการรวมการพิจารณาพิพากษาหรือการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอื่นได้

2.4.1 หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาและอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

ความผิดของเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปใช้สถานะบุคคลและอายุเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโดยเฉพาะอายุของเด็กและเยาวชนที่ถือว่าเป็นเส้นแบ่งความรู้สึกลึกซึ้งผิดชอบและการลงโทษ ซึ่งหากมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีลักษณะเช่นเดียวกับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ นอกจากนั้นความคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนยังถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านของระดับความรับผิดชอบ (Responsibility) ระหว่างบุคคลที่เป็นเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่⁸² เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาภายใต้กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้มีการปรับเปลี่ยนช่วงอายุของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับความรู้สึกลึกซึ้งผิดชอบของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดนั้นด้วย

⁸¹ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 44.

⁸² ประธาน วัฒนาวณิชย์. (2530). กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก และกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. หน้า 8.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงกำหนดให้บุคคลที่มีอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นเด็ก และบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ถือว่าเป็นเยาวชน⁸³ โดยถืออายุในขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว⁸⁴ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความหมายของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความรู้สึกลึกซึ้งของบุคคลในขณะกระทำความผิด อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา⁸⁵

ปัจจุบันคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ และคำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การตีความรับผิดของบุคคลในทางอาญาจะพิจารณาจากเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดอาญานั้น โดยจะมีได้นำการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสในทางแพ่งมาเป็นข้อพิจารณาด้วย ฉะนั้น ไม่ว่าบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสตามกฎหมายแพ่งก็ตาม หากบุคคลนั้นอายุยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

⁸³ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปี แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์”

⁸⁴ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันทำการกระทำความผิดได้เกิดขึ้น”

⁸⁵ มาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ...”

มาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“เด็กอายุเกินสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ...”

มาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“ผู้ใดอายุเกินสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกลึกซึ้งและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่...”

กฎหมายถือว่ายังเป็นเยาวชนและจะต้องได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ฉบับนี้⁸⁶

2.4.2 อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิด

เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในอดีตได้มีการขยายเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาให้พิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชน เนื่องด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวยังมิได้จัดตั้งขึ้นในทุกๆ ท้องที่ แต่ในปัจจุบันมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและแผนกคดีเด็กและเยาวชนขึ้นครบทุกท้องที่⁸⁷ จึงส่งผลให้ดำเนินคดีเด็กและเยาวชนอยู่จะต้องภายใต้เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ดังต่อไปนี้

- 1) ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ
- 2) ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด⁸⁸

เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีอาญาให้ความสำคัญกับถิ่นที่อยู่ปกติของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดไปกระทำความผิดนอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติย่อมต้องนำเด็กหรือเยาวชนมาฟ้องและพิจารณา

⁸⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์.(2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 55.

⁸⁷ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“ให้จัดตั้ง

- (1) ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขึ้นในกรุงเทพมหานคร และให้มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร
- (2) ศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นในทุกจังหวัด และให้มีเขตอำนาจตลอดเขตจังหวัดนั้น

ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใดที่มีศาลจังหวัดมากกว่าหนึ่งศาล หากมีความจำเป็นจะเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดที่ยังมิได้มีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้นอีกก็ได้ ทั้งนี้ จะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกาและให้ระบุเขตอำนาจศาลเดิมหรือแผนกเดิมและแผนกที่จัดตั้งขึ้นใหม่ไว้ในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว”

⁸⁸ มาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดนั้น แต่ถ้าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้”

พิพาทภายในศาลเยาวชนและครอบครัวที่เด็กและเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และการที่กฎหมายถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสำคัญ เนื่องจากเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องการที่จะทราบสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งในการที่จะทราบสาเหตุของการกระทำความผิดได้ ย่อมต้องสืบเสาะจากข้อเท็จจริงจากที่อยู่อาศัยจริงๆ ของเด็กและเยาวชน และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมจากการที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่เป็นประจำ อันเป็นข้อมูลที่ปัจจุบันและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อศาลจะได้หาวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาปรับใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการพิจารณาพิพาทคดีจะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้⁸⁹

2.4.3 การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่คำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมิให้ได้รับผลกระทบจากการพิจารณาคดีในลักษณะเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และยังคงมีการบัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีดังต่อไปนี้

2.4.3.1 หลักเกณฑ์การฟ้องคดีเด็กและเยาวชน

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มิใช่เด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553⁹⁰ ได้กำหนดให้แยกฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว กล่าวคือ แยกสำนวนคำฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว แห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติหรือแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแล้วแต่กรณี ส่วนผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ให้ฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตาม

⁸⁹ ประเทือง ธนิชผล. (2555). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 167-170.

⁹⁰ มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนให้แยกฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว...”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁹¹ ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ย่อมหมายถึงบุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นตัวการร่วมหรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดก็ตาม

2.4.3.2 การลงโทษทางอาญากับการเปลี่ยนโทษทางอาญาและวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

การพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้มุ่งแต่เพียงการพิจารณาถึงการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องคำนึงถึงสาเหตุของการกระทำความผิด วิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด สวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดี เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาแล้วเสร็จ ศาลจะทำการประชุมเพื่อทำคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ สมควรลงโทษหรือใช้วิธีการอย่างไร ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการลงโทษทางอาญาหรือเปลี่ยนโทษทางอาญาและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้

ก) ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน

ในกรณีที่ศาลจะลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใดย่อมจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบในทางอาญาตามมาตรา 73 ถึงมาตรา 76 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และถืออายุของบุคคลที่กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์⁹² ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุไม่เกิน 10 ปี บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องรับโทษในทางอาญาเลย ฉะนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจลงโทษหรือใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้กระทำความผิดได้⁹³

2. กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 10 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปี เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดจริง บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องรับโทษในทางอาญา แต่ศาลมี

⁹¹ ประเทือง ธนิยผล. (2555). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 175.

⁹² อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 211-212.

⁹³ มาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

อำนาจใช้วิธีการตามบทบัญญัติมาตรา 74 (1)-(5)⁹⁴ ได้ ฉะนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจลงโทษทางอาญา อันได้แก่ การประหารชีวิต การจำคุก การกักขัง การปรับ และการริบทรัพย์สินได้ ซึ่งความรับผิดชอบทางอาญาข้างต้นเป็นโทษที่จะต้องบังคับเอากับชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพของผู้กระทำความผิด เช่น ในกรณีโทษปรับ หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระเงินได้ย่อมจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการบังคับเอากับเนื้อตัวผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ดี ในกรณีโทษริบทรัพย์สินเป็นการมุ่งที่ตัว

⁹⁴ มาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว”

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์กรนั้นยินยอม ในกรณีเช่นนี้ให้บุคคลหรือองค์กรนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้ หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็กตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดย ศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือ บุคคลหรือองค์กรที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนหรือ เจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้”

ทรัพย์ซึ่งมิได้บังคับเอา กับเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำความผิด กฎหมายจึงให้อำนาจศาลสั่งริบทรัพย์คืนได้ แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นเด็กก็ตาม

อนึ่ง เมื่อบุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดตามกฎหมาย ซึ่งในทางกฎหมายนั้น ถือว่าเป็นบุคคลที่ยังไม่รู้เคียงสาโดยสิ้นเชิง⁹⁵ และการกระทำความผิดนั้นไม่เป็นความผิดอาญา เนื่องจากการกระทำที่กฎหมายถือว่าหรือสันนิษฐานว่าปราศจากความสามารถในการทำชั่ว (Schuldfähigkeit) โดยมีได้พิจารณาถึงขนาดของความเฉลียวฉลาด (intelligence) ของผู้กระทำความผิดนั้นประกอบด้วย⁹⁶

3. กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกินกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่อาจมีความสามารถในการทำชั่ว (Schuldfähigkeit)⁹⁷ ได้ โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับตัวบุคคลนั้น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและสาเหตุอื่นที่ทำให้บุคคลนั้นกระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป กล่าวคือ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีความสามารถในการทำชั่ว (Schuldfähigkeit) ให้ศาลมีอำนาจลงโทษทางอาญาหรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้ อย่างไรก็ดี หากศาลจะลงโทษทางอาญาจะต้องลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่งด้วย⁹⁸

หลักกฎหมายอาญาประการหนึ่ง คือ การลงโทษบุคคลโดยปราศจากความชั่วไม่ได้ หรือหลักไม่มีโทษ โดยไม่มีความชั่ว (nulla poena sine culpe) ซึ่งมีความหมายว่า จะมีการลงโทษบุคคลโดยปราศจากความชั่ว (Schuld) ไม่ได้ และจะลงโทษบุคคลนั้นเกินความชั่ว (Schuld) ของบุคคลนั้นไม่ได้ ฉะนั้น หลักไม่มีโทษ โดยไม่มีความชั่ว (nulla poena sine culpe) คือ หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punishment) นั่นเอง ซึ่งการที่บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ลดมาตราส่วนโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดก็เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับหลักการดังกล่าว⁹⁹

⁹⁵ คณิต ณ นคร. (2556). *ประมวลกฎหมายอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 11 ปรับปรุงใหม่). หน้า 296.

⁹⁶ คณิต ณ นคร. (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 290.

⁹⁷ คณิต ณ นคร. หน้าเดิม.

⁹⁸ มาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตาม มาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

⁹⁹ คณิต ณ นคร. หน้าเดิม.

4. กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการทำชั่ว (Schuldfähigkeit) ฉะนั้น การกระทำของบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่จึงเป็นการกระทำที่มีความชั่ว (Schuld) และผู้กระทำจะต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับการกระทำของตน¹⁰⁰ บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดให้ศาลมีอำนาจลงโทษทางอาญาและใช้ดุลพินิจในการลดมาตราส่วนโทษได้ 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่ง¹⁰¹ หรือใช้วิธีเพื่อความปลอดภัยได้ทุกชนิด แต่ไม่มีอำนาจที่จะไม่ลงโทษโดยใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้

อย่างไรก็ดี คดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลจะมีอำนาจลงโทษทางอาญาแก่เด็กหรือเยาวชน โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบในทางอาญาตามมาตรา 74 มาตรา 75 และมาตรา 76 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และนอกจากนั้นศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีอำนาจนำมาตรการพิเศษ คือ การเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

ข) การเปลี่ยนโทษทางอาญาและวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

ศาลเยาวชนและครอบครัวจะลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนต่อเมื่อมีความจำเป็นและไม่สามารถใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแก้ไขเด็กและเยาวชนนั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือเพื่อวิธีการเพื่อความปลอดภัย¹⁰² ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

¹⁰⁰ แหล่งเดิม. หน้า 291

¹⁰¹ มาตรา 76 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า

“ผู้ใดอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้”

¹⁰² มาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ ดังต่อไปนี้

(1) เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตาม มาตรา 39 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด 4 หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

1. กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกินกว่า 15 ปีในขณะที่กระทำความผิด เมื่อศาลพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษจำคุก หากมีเหตุอันสมควรศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวผู้กระทำความผิดนั้นไปควบคุม เพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่ศาลเห็นสมควรภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าที่ผู้กระทำความผิดนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

2. กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกินกว่า 15 ปีในขณะที่กระทำความผิด เมื่อศาลพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษปรับ ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมความประพฤติด้วยหรือไม่ก็ได้¹⁰³

การเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นเรื่องของวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน อันเป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ศาลจะไม่มีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดดังที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจเปลี่ยนโทษ เนื่องด้วยศาลจะเปลี่ยนโทษได้ ศาลจะต้องมีอำนาจลงโทษ และการเปลี่ยนโทษของศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นเรื่องของดุลพินิจซึ่งมิได้มีบทบัญญัติใดมาบังคับ¹⁰⁴

อย่างไรก็ดี โดยปกติศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้นที่มีอำนาจลงโทษทางอาญาหรือเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย¹⁰⁵ อาทิ เช่น การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมที่สถานพินิจ สถานฝึกอบรม สถานแนะนำทางจิต หรือเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติหรือสั่งให้ไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมโดยกำหนดระยะเวลาขึ้นสูงและขึ้นต่ำ หรือการที่ศาลมีคำสั่งให้รื้อการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษไว้แต่รื้อการลงโทษเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกรณีต้องรับ

(2) เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ โดยจะกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา 138 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นับบทบัญญัติมาตรา 138 วรรคสอง และวรรคสาม และมาตรา 138 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าควรจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนตาม (1) ต่อไปอีกหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์แล้วให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด"

¹⁰³ ประเทือง ธนิยผล. (2555). *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว*. หน้า 230-235.

¹⁰⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 214.

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142-145.

โทษปรับ หากเด็กหรือเยาวชนไม่ชำระค่าปรับ ห้ามศาลกักขังเด็กหรือเยาวชนแทนค่าปรับแต่ให้ตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมหรือกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องรับโทษปรับ หรือหากเด็กหรือเยาวชนไม่มีเงินชำระค่าปรับ ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะแทนค่าปรับได้โดยจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เป็นต้น¹⁰⁶ ฉะนั้น การเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงถือเป็นอำนาจพิเศษของศาลเยาวชนและครอบครัวที่นำวิธีการลงโทษมาปรับใช้แก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรมกับความรู้สึกลึกซึ้งของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป

อนึ่ง การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มีไม่ใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ในกรณีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่าไม่สมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว บทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้ดังเช่นศาลเยาวชนและครอบครัว เหตุที่บทบัญญัติกฎหมายยกเว้นให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งโดยปกติจะเป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยนั้น โดยหลักแล้วจะต้องได้รับการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว แต่เนื่องจากความผิดพลาดทำให้ต้องมาถูกฟ้องในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งหากถูกฟ้องในศาลเยาวชนและครอบครัว เด็กและเยาวชนนั้นย่อมจะต้องได้รับการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้¹⁰⁷ ฉะนั้น เพื่อความคุ้มครองสิทธิแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด บทบัญญัติกฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดานำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาปรับใช้ได้เช่นเดียวกับศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งโดยปกติศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาจะไม่มีอำนาจในกรณีดังกล่าว

2.4.3.3 การโอนคดีหรือไม่โอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว

บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของการนำเด็กและเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา คือ การโอนคดี

¹⁰⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, 1. หน้า 156.

¹⁰⁷ ประเทือง ธนิยผล. (2555). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 176.

อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นการดำเนินการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

ก) วัตถุประสงค์ของการโอนคดีเด็กและเยาวชน

การโอนคดีอาญาทั่วไปหรือคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลอื่นพิจารณาพิพากษามีวัตถุประสงค์ของการโอนคดี¹⁰⁸ ดังต่อไปนี้

1) การโอนคดีเพื่อความสะดวก¹⁰⁹ โดยปกติเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในท้องที่ใดย่อมเป็นการสะดวกที่จะดำเนินคดีต่อศาล ณ แห่งท้องที่นั้น ทั้งนี้ เนื่องจากพยานหลักฐานและอื่นๆ มีอยู่พร้อม นอกจากนี้หากพิจารณาในแง่ความรู้สึกของชุมชนการดำเนินคดีในศาลแห่งท้องที่ที่คดีเกิดขึ้นย่อมมีความเหมาะสมและมีผลในทางปราบปรามด้วย แต่หากมีการดำเนินคดีต่อศาล ณ ท้องที่อื่นก็ย่อมที่จะยื่นคำร้องต่อศาลที่รับพิจารณาคดี เพื่อโอนคดีมายังศาล ณ ท้องที่ที่มีการกระทำความผิดได้

2) การโอนคดีเพื่อความปลอดภัย¹¹⁰ ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงในทางภาวะวิสัยอันแสดงให้เห็นว่าอาจจะมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เช่น ลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมาก หรือเหตุผลอย่างอื่น ย่อมที่จะยื่นคำร้องต่อศาลที่รับพิจารณาคดี เพื่อโอนคดีมายังศาล ณ ท้องที่ที่มีความปลอดภัยได้

¹⁰⁸ คณิต ณ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 531-532.

¹⁰⁹ มาตรา 23 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“เมื่อศาลแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดี ถ้าได้ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลหนึ่งซึ่งตามฟ้องมีความผิดได้เกิดในเขต โจทก์ หรือจำเลยจะร้องขอให้โอนคดีไปชำระที่ศาลอื่นซึ่งความผิดได้เกิดในเขตก็ได้

ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งความผิดเกิดในเขต แต่ต่อมาความ ปราบปรามแก่โจทก์ว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้นถ้าให้อีกศาลหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจชำระคดีได้พิจารณาคดีนั้น โจทก์จะยื่นคำร้องต่อศาลซึ่ง คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาขอโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แม้ว่าจำเลยจะคัดค้านก็ตามเมื่อศาลเห็นสมควรจะ โอนคดีหรือยกคำร้องเสียก็ได้”

¹¹⁰ มาตรา 26 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า

“หากว่าตามลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องที่นั้น หรือ เหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อ โจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีศาลฎีกา ขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอนั้นก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลดั่งที่อธิบดีศาลฎีการะบุไว้

คำสั่งของอธิบดีศาลฎีกาอย่างใด ย่อมเด็ดขาดเพียงนั้น”

อย่างไรก็ดี การโอนคดีเด็กและเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ถือได้ว่าเป็นการโอนคดีเด็กและเยาวชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกในการพิจารณาพิพากษา ด้วยเหตุของการกระทำความผิดร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ โดยพยานหลักฐานที่นำมาสืบพยานในคดีย่อมเป็นพยานหลักฐานชุดเดียวกัน หากแยกพิจารณาคนละศาลอาจเกิดความยุ่งยากในการส่งเอกสาร หรือหากนำพยานบุคคลไปสืบในศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่อยู่คนละจังหวัดกันอาจเกิดความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดี ประกอบข้อจำกัดในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีการจัดตั้งในบางท้องที่ บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดให้ศาลที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนมีอำนาจโอนคดีไปพิจารณายังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนได้ ดังที่ปรากฏมาตั้งแต่กฎหมายเด็กและเยาวชนในอดีต

ข) การโอนคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กและเยาวชน เมื่อเกิดความผิดพลาดโดยการนำคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนไปฟ้องรวมกันต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และต่อมาความปรากฏในภายหลังว่า จำเลยยังเป็นเด็กหรือเยาวชน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553¹¹¹ ได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้ดุลพินิจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ก็ได้ ซึ่งหากในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่สมควร โอนคดีก็ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้นต่อไปและให้มีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวแก่จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนได้¹¹² ทั้งนี้ ไม่ส่งผลให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดังกล่าวเสียไป

¹¹¹ มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“...ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่า จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนและถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 95 แต่ถ้าศาลเห็นว่า ไม่สมควร โอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดังกล่าวเสียไป”

¹¹² ประเทือง ธนิยผล. (2555). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 175-176.

อย่างไรก็ดี การแก้ไขความผิดพลาดของการนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา โดยการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่าไม่สมควร โอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมส่งผลให้เด็กและเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แม้บทบัญญัติกฎหมายจะให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเปลี่ยนโทษทางอาญามาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในส่วนของวิธีการลงโทษเท่านั้น โดยเด็กและเยาวชนยังได้รับผลกระทบจากการพิจารณาพิพากษาที่มีลักษณะเปิดเผย อันเป็นการประจานเด็กและเยาวชน และนอกจากนั้นผลในทางกฎหมายยังส่งผลให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีผลบังคับใช้ได้ต่อไป แม้ว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้รับวิธีการปฏิบัติในลักษณะเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ก็ตาม

บทที่ 3

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายต่างประเทศ

การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยในระยะเริ่มแรกได้มีการส่งคณะผู้พิพากษาและนักวิชาการไปดูงานศาลเยาวชนและครอบครัวจากประเทศต่างๆ เพื่อจะได้นำแบบอย่างที่ดีมาประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย ดังนั้น การศึกษาถึงระบบของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศที่เจริญแล้ว เพื่อนำมาพัฒนาระบบศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

กรณีนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน อันประกอบไปด้วยกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil law) และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common law) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือทางกฎหมาย เมื่อเด็กและเยาวชนจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งประเทศที่ทำการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
2. ประเทศสิงคโปร์

3.1 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การดำเนินคดีอาญาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการแยกอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากการพิจารณาพิพากษาภายหลังการฟ้องร้อง และด้วยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ¹ ดังต่อไปนี้

1) การดำเนินคดีอาญาในชั้นต้น (Vorverfahren) เป็นขั้นตอนการดำเนินคดีก่อนฟ้องซึ่งกระทำโดย องค์การอัยการ เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำความผิด และหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยข้อเท็จจริงที่แสวงหามาได้ในชั้นนี้จะนำไปใช้ยืนยันข้อกล่าวหาและชี้ขาดข้อกล่าวหาก่อนการพิจารณาคดี หากข้อมูลฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงก็จะดำเนินการในชั้นศาลต่อไป

2) การดำเนินคดีอาญาในชั้นกลาง (Zwischenverfahren) เป็นขั้นตอนการดำเนินคดีก่อนการพิจารณาพิพากษา ซึ่งเมื่อพนักงานอัยการทำการสอบสวนและมีคำสั่งดำเนินคดีจะต้องมีขั้นตอนอย่างการได้ส่วนมูลฟ้องของศาล เพื่อควบคุมดุลพินิจในการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ

3) การดำเนินคดีอาญาในชั้นหลัก (Hauptverfahren) เป็นขั้นตอนการดำเนินการพิจารณาพิพากษาของศาล ซึ่งดำเนินการภายหลังขั้นตอนได้ส่วนมูลฟ้องทั้งหมด

3.1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา

วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีลักษณะการดำเนินคดีและความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่มีการปรับปรุงมาจากลักษณะการดำเนินคดีของผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป ซึ่งในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนนั้นจะมีวิธีการปฏิบัติและผลในทางกฎหมายที่มุ่งเน้นในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในลักษณะเดียวกันกับการให้ความรู้และการศึกษา² อันเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีเด็กและ

¹ สุชาติ แนวประเสริฐ. (2551). สิทธิการมีที่ปรึกษาในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว. หน้า 35.

² Youth Court Act 2011 Section 2 (1)

“(1) The application of criminal law relating to young people is above all to counter renewed criminal offences on the part of a youth or young adult: In order to achieve this goal, the legal consequences, and with respect for the parental right of upbringing also the procedure, shall be orientated primarily in line with the educational concept.”

เยาวชนของศาลเยาวชนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีอำนาจนำบทบัญญัติกฎหมายอาญาทั่วไปมาบังคับใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายเด็กและเยาวชนฉบับนี้³

3.1.2 หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาและอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

หลักเกณฑ์การกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปีถือว่าเป็นเด็ก (Youth) และบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ยังไม่ถึง 21 ปีถือว่าเป็นเยาวชน (Young adult)⁴ ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวมีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายในขณะที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้กระทำความผิดนั้นย่อมจะต้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชน ฉะนั้น บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 แต่ยังไม่ถึง 21 ปี โดยถืออายุในขณะที่กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการขึ้นศาลเยาวชนตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะต้องคำนึงถึงความสามารถรู้สึกผิดชอบและวุฒิภาวะในขณะที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเนื่องจากขาดวุฒิภาวะในขณะที่กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลไป⁵

³ Youth Court Act 2011 Section 2 (2)

“(2) The provisions of general law shall apply only insofar as not otherwise provided for in this Law.”

⁴ Youth Court Act 2011 Section 1 (2)

“(2) “youth” shall mean anyone who, at the time of the act, has reached the age of fourteen but not yet eighteen years; “young adult” shall mean anyone who, at the time of the act, has reached the age of eighteen but not yet twenty-one years.”

⁵ Youth Court Act 2011 Section 3

“A youth shall bear criminal liability if, at the time of the act, he has reached a level of moral and intellectual maturity sufficient to enable him to understand the wrongfulness of the act and to conduct himself in accordance with such understanding. For the purposes of bettering a youth who bears no criminal liability due to a lack of maturity the judge may order the same measures as the judge responsible for family and guardianship matters.”

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่บุคคลที่กระทำความผิดนั้นมีอายุไม่ถึง 14 ปีในขณะที่กระทำความผิด บทบัญญัติกฎหมายถือว่าบุคคลนั้นมิได้มีความสามารถรู้สึกลึกซึ้งถึงผลของจึงไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาและไม่ต้องรับโทษทางอาญา⁶

3.1.3 การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการจัดตั้งศาลเยาวชนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2466 โดยเป็นแผนกหนึ่งของศาลแขวง และมีองค์คณะของผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาธรรมดา 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ผู้พิพากษาดังกล่าวได้คัดเลือกมาจากผู้พิพากษาศาลแขวงที่มีความชำนาญและเหมาะสมที่จะพิพากษาคดีเด็กและเยาวชน แต่หากเป็นการพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ ศาลจะเพิ่มองค์คณะขึ้นโดยเพิ่มผู้พิพากษาธรรมดาเป็น 2 คน ผู้พิพากษาสมทบเป็น 3 คน และศาลจะต้องตั้งที่ปรึกษากฎหมายในการทำหน้าที่เป็นทนายความว่าต่างให้จำเลยด้วย⁷

การฟ้องคดีเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยปกติเป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด แต่ในกรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นว่า คดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นคดีเล็กน้อยและโดยปกติศาลเยาวชนจะมีได้ลงโทษกับการกระทำความผิดในลักษณะนั้น พนักงานอัยการอาจขอความเห็นชอบจากศาลเยาวชน เพื่อขออนุญาตสั่งไม่ฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนนั้นก็ได้

การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะต้องมีการพิจารณาเป็นการลับ โดยจะมีบุคคลที่เข้ารับฟังการพิจารณาได้ คือ จำเลย ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้เสียหาย พยาน และพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลเท่านั้น⁸ และหากไม่มีบทกฎหมายไว้เป็นอย่างอื่นแล้วให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาบังคับใช้ นอกจากนี้ วิธีพิจารณาคดีของศาลเยาวชนจะต้องมีการสืบเสาะข้อเท็จจริง เพื่อให้ทราบถึงบุคลิกลักษณะทางร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนประกอบด้วย

⁶ Criminal Code 2009 Section 19

“Persons who have not attained the age of fourteen at the time of the commission of the offence shall be deemed to act without guilt.”

⁷ บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว แนวประยุกต์. หน้า 86-87.

⁸ ประภาศน์ อวยชัย. (2517). เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา เรื่องบทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงแห่งชาติ. หน้า 37.

การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ศาลเยาวชนนำบทบัญญัติของกฎหมายโดยทั่วไปมาปรับใช้เพื่อสอบข้อเท็จจริงหรือสาเหตุที่สำคัญอื่นๆ ได้⁹ แต่หากมีการนำคดีเด็กหรือเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาก็ต้องมีคำสั่งแยกการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนโดยเร็วที่สุด¹⁰ นอกจากนี้เมื่อมีการแยกการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาถึงศาลเยาวชนแล้ว ศาลเยาวชนจะต้องเริ่มการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนนั้นใหม่ เนื่องด้วยการดำเนินคดีของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ผ่านมาอาจสร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองในการต่อสู้คดีของเด็กและเยาวชน โดยการได้รับวิธีการปฏิบัติในลักษณะทำนองเดียวกันกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่

การพิพากษาคดีเด็กและเยาวชน หากศาลเยาวชนจะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชน กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ให้อำนาจศาลเยาวชนกำหนดโทษจำคุกได้เพียงขึ้นต่ำของโทษนั้นไปจนถึงกึ่งหนึ่งของโทษขั้นสูง หรือในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตให้จำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี หรือในคดีอื่นที่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน ศาลก็พิพากษาให้รอการลงโทษ โดยกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติไว้ตั้งแต่ 2 ปีถึง 5 ปี และนอกจากโทษจำคุกแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างอื่นอีก คือ

- 1) ว่ากล่าวตักเตือน แล้วปล่อยตัวไป
- 2) ส่งตัวไปฝึกและอบรมยังสถานฝึกและอบรมหรือโรงเรียนที่ตั้งขึ้นโดยเฉพาะ
- 3) คุมประพฤติ
- 4) ส่งตัวไปฝึกและอบรมยังสถานกักกันและอบรม

⁹ Youth Court Act 2011 Section 103

“(1) Criminal cases brought against youths and adults may be joined in accordance with the provisions of general procedural law if this is apposite in order to investigate the truth or on other important grounds.”

¹⁰ Youth Court Act 2011 Section 103

“(3) Where the judge orders separation of the joined matters, the matter which has been separated off shall immediately be surrendered to the judge who would have had jurisdiction had the joinder not taken place.”

5) ให้ไปอยู่ภายใต้ความควบคุมดูแลของคณะบุคคลหรือบุคคลที่เหมาะสม

6) ส่งตัวไปฝึกและอบรมยังสถานสงเคราะห์และอบรม

อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในส่วนของกรณีคำสั่งแยกเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณา ศาลเยาวชนนั้นมีความคล้ายคลึงกับคำสั่งการโอนคดีเด็กและเยาวชนตามกฎหมายของประเทศไทย แต่หากกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นได้กำหนดให้ศาลที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนจะต้องมีคำสั่งแยกการพิจารณาพิพากษาผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไปพิจารณา ศาลเยาวชนในทุกๆ กรณี โดยมีต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา เช่นกฎหมายของประเทศไทย อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ควรจะได้รับเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3.2 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์มีการใช้กฎหมายในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ซึ่งมีลักษณะของการดำเนินคดีที่มีความแตกต่างจากประเทศไทย และหมายรวมถึงการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนด้วย โดยหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนประเทศสิงคโปร์และในกรณีจะกล่าวถึงการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มิใช่เด็กและเยาวชน ซึ่งมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีดังต่อไปนี้

3.2.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา

กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์เป็นบทบัญญัติที่สะท้อนให้เห็นถึงความคุ้มครองสิทธิและความดูแลที่เด็กหรือเยาวชนทุกคนสมควรจะได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งมีกระบวนการดำเนินคดีในลักษณะที่จะต้องมีการคำนึงถึงผลกระทบที่ผู้กระทำความผิดได้รับประกอบกับความสามารถรู้สึกผิดชอบต่อการกระทำความผิด¹¹ เพื่อปกป้องคุ้มครอง และดูแลเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งเด็กและเยาวชนนั้นจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสม โดยการนำ

¹¹ Children and Young Persons Act Section 4

“For the purposes of this Act, a child or young person is in need of care or protection if —

(h) the child or young person —

(i) is a person in respect of whom a relevant offence has been or is believed to have been committed”

เด็กหรือเยาวชนออกมาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เพื่อการรักษาความปลอดภัย และเพื่อการศึกษาและการฝึกอบรมแก่เด็กและเยาวชนนั้นด้วย¹²

3.2.2 หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาและอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

หลักเกณฑ์การกำหนดอายุเด็กและเยาวชนตามกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ถือว่าเป็นเด็ก (Child) และบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ยังไม่ถึง 16 ปี ถือว่าเป็นเยาวชน (Youth person)¹³ โดยถืออายุในขณะที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการขึ้นศาลเยาวชน อย่างไรก็ตาม หากบุคคลที่กระทำความผิดนั้น มีอายุไม่ถึง 7 ปี บทบัญญัติกฎหมายถือว่าบุคคลนั้นยังมิได้มีความสามารถรู้สึกลึกซึ้ง และหากก่อการกระทำความผิดขึ้นจึงไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาและไม่ต้องรับโทษ¹⁴ อย่างไรก็ตาม หากลักษณะการกระทำความผิดมีอายุไม่เกิน 12 ปี และศาลเยาวชนคำนึงถึงความสามารถรู้สึกลึกซึ้งของผู้กระทำความผิดนั้นแล้ว อาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดนั้นไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญาได้เช่นกัน¹⁵

3.2.3 การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนตามกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจะไม่ได้รับการปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ว่าจะในขณะที่ถูกควบคุมอยู่ในสถานเฝ้าระวัง หรือในขณะที่ส่งตัวไปยังหรือจากศาลใดๆ หรือในขณะที่

¹² Children and Young Persons Act Section 28 (1)

“(1) Every court in dealing with a child or young person who is brought before it, either as being in need of care or protection, or as an offender or otherwise, shall have regard to the welfare of the child or young person and shall, in a proper case, take steps for removing him from undesirable surroundings, and for securing that proper provision is made for his education and training.”

¹³ Children and Young Persons Act Section 2

“child” means a person who is below the age of 14 years.

“young person” means a person who is 14 years of age or above and below the age of 16 years.

¹⁴ Penal Code 2009 Section 82

“Nothing is an offence which is done by a child under 7 years of age.”

¹⁵ Penal Code 2009 Section 83

“Nothing is an offence which is done by a child above 7 years of age and under 12, who has not attained sufficient maturity of understanding to judge of the nature and consequence of his conduct on that occasion”

รอกการพิจารณาพิพากษาในศาลอาญาไม่ว่าก่อนหรือหลัง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมกับผู้อื่นที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด¹⁶

การพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ได้จำกัดอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวมิให้ออกคำสั่งหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการส่งเด็กนั้นไปยังโรงเรียนฝึกอบรม สถานพินิจ สถานที่กักกันอื่นใด เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร¹⁷

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายของประเทศสิงคโปร์มิได้มีการบัพัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่ปรากฏบัพัญญัติที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนได้อันเป็นแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการต่อสู้คดี โดยเมื่อพบการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนภายใต้อำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาอื่นใดที่รับฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาอาจใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสมในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชน¹⁸ อย่างไรก็ดี เมื่อมีการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนให้ศาลเยาวชนที่รับคดีเด็กและเยาวชนไว้พิจารณาจะต้องดำเนินการสอบสวนและพิจารณาคดีแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนนั้น¹⁹

¹⁶ Children and Young Persons Act Section 29

“No child or young person while detained in a police station or while being conveyed to or from any court, or while waiting before or after attending in any criminal court, shall be permitted to associate with an adult (not being a relative) who is charged with an offence other than an offence with which the child or young person is jointly charged.”

¹⁷ Children and Young Persons Act Section 28 (2)

“(2) A court shall not order a child below the age of 10 years to be sent to an approved school, a remand home or place of detention unless for any reason, including the want of a fit person of his own religious persuasion who is willing to undertake the care of him, the court is satisfied that he cannot suitably be dealt with otherwise.”

¹⁸ Children and Young Persons Act Section 40 (1)

“Any court by or before which a child or young person is found guilty of an offence may, if it thinks fit, remit the case to a Juvenile Court.”

¹⁹ Children and Young Persons Act Section 40 (2)

“(2) Where any such case is so remitted, the offender shall be brought before a Juvenile Court accordingly, and the Juvenile Court may deal with him in any way in which it might have dealt with him if he had been tried and found guilty by the Juvenile Court.”

อนึ่ง หลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนกฎหมายเด็กและเยาวชนของต่างประเทศได้กำหนดให้มี 2 ระบบ กล่าวคือ ระบบที่ให้ร่วมการพิจารณาเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งในบางประเทศได้มีการกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาส่งเด็กและเยาวชนไปศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนนั้น โดยมีข้อดีในแง่ของการประหยัดค่าใช้จ่ายในการพิจารณา และทำให้ศาลพิพากษาไปในทิศทางเดียวกัน และระบบที่ให้แยกพิจารณาพิพากษาเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่แยกต่างหากจากกัน ซึ่งเป็นระบบของกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย โดยมีข้อดีในแง่ของการที่เด็กและเยาวชนจะไม่ปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และไม่มีโอกาสได้รับการเลี่ยมสอนหรือการชักชวนให้เด็กและเยาวชนกระทำช่วน นอกจากนั้นเด็กและเยาวชนจะไม่ได้เห็นวิธีการพิจารณาโดยทั่วไปที่มีลักษณะเข้มงวดและแสดงแก่จิตใจของเด็กและเยาวชน แต่มีข้อเสียในแง่ของการพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาและศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ดี ท่านอาจารย์หยุด แสงอุทัย ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ว่า “ถ้าพิจารณาในแง่ของประโยชน์การที่วางหลักว่า ให้แยกพิจารณาพิพากษาเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ต่างหากจากกันย่อมมีประโยชน์มากกว่า”²⁰ ฉะนั้น เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของการนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาย่อมจะต้องมีวิธีการแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าว โดยการให้เด็กและเยาวชนได้รับการพิจารณาแยกศาลเยาวชนและครอบครัวในทุกๆ กรณี ดังปรากฏอยู่ในกฎหมายเด็กและเยาวชนของของประเทศประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสิงคโปร์ที่ได้กำหนดให้ศาลที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนจะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาแยกศาลเยาวชน โดยมีต้องมีต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเช่นกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยแต่อย่างใด อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่สำหรับกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยซึ่งการที่บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาแยกศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นได้ย่อมส่งผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

²⁰ หยุด แสงอุทัย. (2494). *คำอธิบายทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศาลเด็ก*. หน้า 85-86.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชน ที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน

ปรัชญาในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นคนดียิ่งกว่าการลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นจะต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างกันเป็นรายบุคคลไป เพื่อพิจารณาประกอบกับการลงโทษเด็กและเยาวชน โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวอาจนำวิธีการเปลี่ยนโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนได้แล้วแต่กรณี

ฉะนั้น กระบวนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งเริ่มตั้งแต่การจับ การออกหมายจับ การสอบถาม การสอบสวน การควบคุมตัว การฟ้อง และการคัดฟ้อง จึงมีลักษณะของวิธีการปฏิบัติและวิธีการลงโทษที่มีความแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยทั่วไป ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบของหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กและเยาวชนตั้งแต่บทบัญญัติกฎหมายในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ พร้อมทั้งเหตุผลและความจำเป็นในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว

4.1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ความพิทักษ์และความคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องด้วยเหตุแห่งความยังเยาว์วัยและการมีความรู้สึกลึกซึ้งน้อยของผู้กระทำความผิด และมีได้จำกัดแต่เฉพาะกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดโดยทั่วไปเท่านั้น แต่หมายรวมถึงกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กและเยาวชนด้วย ซึ่งปรากฏมาตั้งแต่กฎหมายเด็กและเยาวชนฉบับแรก โดยมีหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีที่ต้องแยกกระบวนการดำเนินคดีระหว่างเด็กและเยาวชนและผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ออกจากกันตั้งแต่ในชั้นสอบสวนตลอดจนในชั้นพิจารณาพิพากษา แต่ข้อยกเว้นของบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลพินิจในการรวมการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตั้งแต่ในอดีต และการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวในปัจจุบันนั้น ได้สร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

4.1.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนได้บัญญัติขึ้นครั้งแรกภายใต้มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494¹ โดยมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีที่จะต้องแยกฟ้องเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว และฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่บทบัญญัติกฎหมายกลับกำหนดข้อยกเว้นของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในกรณีดังกล่าว โดยการให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลพินิจในการรวมการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลที่มีอำนาจ

¹ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 บัญญัติว่า

“ในท้องที่ที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นใดในท้องที่นั้นพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหรือคดีแพ่ง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชน

ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส ให้แยกพิจารณาพิพากษาเด็กหรือเยาวชนในศาลคดีเด็กและเยาวชน เว้นแต่ศาลเข้านั้นจะได้พิจารณาเห็นสมควร และมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาพิพากษาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ในกรณีที่ศาลธรรมดาเป็นผู้พิจารณาพิพากษาเด็กหรือเยาวชน ให้ศาลธรรมดามีอำนาจดำเนินการลงโทษและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาเด็กและเยาวชน”

พิจารณาคดีธรรมดาได้² ซึ่งในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นสมควรและมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาพิพากษาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาย่อมส่งผลให้เด็กและเยาวชนนั้นได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่อาจมีได้มีคุณสมบัติเฉพาะหรือมีความชำนาญ³ ในการมีมุมมองด้านคดีเด็กและเยาวชนดังเช่นศาลเยาวชนและครอบครัว

ทั้งนี้ บทบัญญัติกฎหมายได้คำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน โดยการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดำเนินการลงโทษและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ได้ ซึ่งเป็นกรณีเดียวที่บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจเช่นเดียวกับศาลเยาวชนและครอบครัว⁴ แต่ในการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้นั้นเป็นเพียงการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในส่วนของวิธีการลงโทษเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงในทางปฏิบัติ เด็กและเยาวชนจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่มีการปะปนกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และมีลักษณะของการพิจารณาพิพากษาคดีที่เปิดเผย อันเป็นการประจานเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ดี ถึงแม้การพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีกการแยกการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนจากผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ แต่สถานที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีก็ยังคงเป็นห้องพิจารณาคดีที่ใช้สำหรับผู้กระทำความผิดทั่วไป ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนนั้นเกิดความซึมซับและมองว่าการที่ได้รับการปฏิบัติเช่นนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา

เหตุของการที่บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลพินิจในการรวมการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้นั้น อาจเป็นเพราะเด็กหรือเยาวชนบางคนมีลักษณะ “เหลือขอ” กล่าวคือ เด็กหรือเยาวชนที่ได้ผ่านการพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัวมาแล้วหลายครั้ง แต่ไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ และการพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัวจะไม่อำนวยประโยชน์ได้มากนัก

² สว่าง สันะสมิต. (2517). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 100.

³ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, 1. หน้า 144.

⁴ สว่าง สันะสมิต. หน้าเดิม.

ฉะนั้น เพื่อเป็นการประหยัด เวลา และค่าใช้จ่าย บทบัญญัติกฎหมายจึงให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลพินิจในการรวมการพิจารณาคดีในกรณีดังกล่าวได้⁵

อนึ่ง แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่เด็กและเยาวชนเหล่านี้ยังคงได้รับวิธีปฏิบัติในฐานะของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่เป็นเด็ก และเยาวชนมาตั้งแต่ในชั้นสอบสวน ซึ่งมีความแตกต่างกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ดังจะกล่าวต่อไป

4.1.2 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534⁶ ยังคงมีการวางหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนไว้เช่นเดิม โดยกำหนดให้แยกฟ้องเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว และฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อยกเว้นของบทบัญญัติกฎหมายไปจากเดิม โดยกำหนดวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของการนำคดีเด็กหรือเยาวชนไปฟ้องรวมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งเมื่อความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดให้เป็นเรื่องของดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่าสมควร โอนคดีหรือไม่สมควร โอนคดีเด็กและเยาวชนนั้น⁷

ความผิดพลาดของการนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาประกอบกับบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจ

⁵ หยุด แสงอุทัย. (2494). คำอธิบายทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศาลเด็ก. หน้า 87.

⁶ มาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า

“ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน ให้แยกฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนและถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่ยกเว้นไว้ในมาตรา 58 แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควร โอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้”

⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2552). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 158.

ในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นได้สร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

ก) การดำเนินคดีในชั้นสอบสวน

เมื่อผู้กระทำความผิดมาพบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยปกติในเบื้องต้นพนักงานสอบสวนย่อมจะต้องสอบถามข้อมูลส่วนตัวจากผู้ถูกกล่าวหา อาทิเช่น ชื่อ สกุล อายุ ที่อยู่ เป็นต้น⁸ อันเป็นข้อมูลพื้นฐานที่พนักงานสอบสวนจะต้องทราบจากผู้ถูกกล่าวหาได้โดยตรง และในกรณีที่พนักงานสอบสวนเกิดความสงสัยขึ้นด้วยลักษณะทางกายภาพของเด็กและเยาวชน หรือในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาแจ้งข้อมูลพื้นฐานที่เป็นเท็จให้แก่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยทั่วไปได้จากบัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน ทะเบียนราษฎร์ หรือแม้ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลเร่รอนไม่ทราบวันเดือนปีเกิดแน่ชัดก็สามารถตรวจสอบทางนิติเวชได้ เนื่องด้วยในปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาและมีการเข้าถึงได้สะดวกรวดเร็วกว่าในอดีต ประกอบกับระยะเวลาในการดำเนินคดีที่มีความเหมาะสม และสามารถขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็น จึงมิเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนจะดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า เมื่อเด็กและเยาวชนมาพบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้กระทำความผิดประกอบกับลักษณะทางกายภาพของเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ย่อมเป็นที่สังเกตได้ว่า บุคคลนั้นยังคงเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ ฉะนั้น เหตุของความผิดพลาดจากข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชน โดยการนำคดีไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา นั้นมิควรจะเกิดขึ้นได้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการหรือปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นการพลักภาระและความผิดพลาดไปยังหน่วยงานของรัฐในส่วนอื่นด้วยการอ้างในเรื่องของการที่มีกรอบระยะเวลาเป็นตัวกำหนด

ข้อยกเว้นของบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนนั้นเปรียบเสมือนเป็นการเปิดช่องให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเลือกวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนได้ กล่าวคือ การสอบสวนเด็กและเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กและเยาวชน⁹

⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 70.

⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75.

นอกจากนั้นในการสอบสวนเด็กและเยาวชนจะต้องประกอบด้วยบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย¹⁰ ตลอดจนผู้ที่ประกอบสหวิชาชีพเข้าร่วมในการรับฟังการสอบปากคำหรือสอบสวนเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนอาจจะนำวิธีการสอบสวนโดยทั่วไปมาปรับใช้กับคดีเด็กและเยาวชน เนื่องด้วยความยังเยาว์วัยและความเกรงกลัวต่ออำนาจของเจ้าหน้าที่ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนย่อมจะต้องปฏิบัติตามอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

อย่างไรก็ดี แม้บทบัญญัติกฎหมายจะกำหนดให้แยกฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว และฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อพนักงานสอบสวนพบเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน เพื่อเป็นการลดภาระของการดำเนินคดี พนักงานสอบสวนยอมนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องรวมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ เนื่องด้วยบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดวิธีการแก้ไขความผิดพลาดไว้แล้วในชั้นพิจารณาพิพากษา

ข) การดำเนินคดีในชั้นพิจารณาพิพากษา

การที่บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในกรณีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่า ไม่สมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ได้สร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการต่อสู้คดีด้วยการเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ การที่ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนจะปรากฏขึ้นย่อมเข้าสู่ขั้นตอนของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาแล้ว ด้วยวิธีการนำเสนอเอกสารการเกิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งในระยะเวลา ก่อนที่ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะปรากฏ เด็กและเยาวชนเหล่านั้นย่อมจะได้รับการดำเนินคดีและวิธีปฏิบัติในทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และนอกจากนั้นยังส่งผลให้ขั้นตอนของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัวบางส่วน เสียไป อาทิเช่น เมื่อเด็กและเยาวชนถูกจับกุม บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนพาเด็กและเยาวชนไปพบศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อตรวจสอบการจับและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน¹¹ หรือการรับฟังรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากผู้อำนวยการสถานพินิจก่อนศาล

¹⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 วรรคสาม.

¹¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 73.

เยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาลงโทษ¹² เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนดังกล่าวจะเป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น และถึงแม้ว่า การพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา บทบัญญัติกฎหมายจะกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้ แต่ก็เป็นเพียงการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในส่วนของวิธีการลงโทษเท่านั้น ซึ่งเด็กและเยาวชนยังคงได้รับผลกระทบจากการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว

เหตุของการที่บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวได้นั้น อาจเป็นเพราะในขณะที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บังคับใช้ได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนขึ้นในบางท้องที่เท่านั้นจึงส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น กล่าวคือ เมื่อความปรากฏแก่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนนั้นว่า จำเลยเป็นเด็กและเยาวชน และศาลเห็นสมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ในขณะนั้นยังมิได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว จึงส่งผลให้ไม่มีศาลมารองรับคดีในกรณีดังกล่าว และด้วยเหตุนี้บทบัญญัติกฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนในกรณีดังกล่าวได้

อย่างไรก็ดี ในกรณีท้องที่ใดยังมีได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดย่อมจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาในทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยข้อยกเว้นของบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ในกรณีที่ถิ่นที่อยู่ปกติหรือท้องที่เกิดเหตุยังมิได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจถูกฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาในท้องที่หนึ่ง และผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่อาจถูกฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาในอีกท้องที่หนึ่ง และเมื่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาคำนึงถึงความคุ้มครอง ความสะดวก และความรวดเร็วในการพิจารณาคดี ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนอาจใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายัง

¹² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ก็ย่อมได้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้รับความเป็นธรรม และไม่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมในระยะเวลาที่นานเกินสมควร อันเป็นการแสดงอำนาจการใช้ดุลพินิจของศาลที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ถูกดำเนินคดีที่เป็นเด็กและเยาวชน

4.1.3 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553¹³ นั้นยังคงวางหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนไว้เช่นเดิม แต่หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในตอนท้ายของบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเกินสมควร กล่าวคือ การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้มีความบังคับใช้ได้ต่อไป¹⁴ ดังจะเห็นได้ว่า การที่ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนยังไม่ปรากฏ เด็กและเยาวชนเหล่านั้นย่อมจะต้องได้รับวิธีการดำเนินคดีที่มีลักษณะในทำนองเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนดังที่กล่าวมาแล้ว ผลของจากบทบัญญัติกฎหมายยังสร้างผลกระทบให้การดำเนินคดีที่มีขอบด้วยกฎหมายกลับกลายเป็นการดำเนินคดีที่ขอบด้วยกฎหมายและคงบังคับใช้ได้ต่อไป ฉะนั้นกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้ความคุ้มครองต่อเด็กและ

¹³ มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า

“ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนให้แยกฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่า จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนและถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาถึงศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีบัญญัติไว้ในมาตรา 95 แต่ถ้าศาลเห็นว่า ไม่สมควร โอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดังกล่าวเสียไป”

¹⁴ ประเทือง ธนิยผล.(2555). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 175.

เยาวชน แต่ผลของบทบัญญัติกฎหมายที่รัฐเป็นผู้บัญญัติขึ้นกลับไปทำลายความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนนั้นเสียเอง

อนึ่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะรับฟ้องยอมหมดไป เนื่องจากมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นครบในทุกท้องที่ทั่วประเทศไทยแล้ว และหากในท้องที่ใดมีความจำเป็นก็สามารถเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดที่ยังมิได้มีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้นอีกได้¹⁵ ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกันตรงตามเจตนารมณ์กฎหมายเด็กและเยาวชน และบัญญัติกฎหมายยังได้กำหนดเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจรับพิจารณาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ได้แก่ ท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดเกิดขึ้น นอกจากนั้นในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นควรพิจารณาพิพากษาคดีในท้องที่ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นมีประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนมากกว่าก็ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจพิจารณาคดีได้ ฉะนั้น เมื่อในท้องที่ใดมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดดำเนินการแล้ว บทบัญญัติกฎหมายนั้นห้ามศาลชั้นต้นอื่นใดรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา¹⁶ และด้วยเหตุนี้เองจึงส่งผลให้บทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สามารถบังคับใช้ได้ต่อไป เนื่องด้วยมิได้มีข้อจำกัดในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวดังเช่นในอดีต ประกอบกับในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวอยู่ในบริเวณใกล้เคียงหรือบริเวณเดียวกันกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนเดิม ฉะนั้น แม้ว่าจะเป็นการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวก็ยังคงเป็นการดำเนินการ ณ สถานที่ที่มีการจัดตั้งในบริเวณเดียวกัน ซึ่งมีได้สร้างผลกระทบต่อการเดินทางเพื่อมารับการพิจารณาพิพากษาคดีของเด็กและเยาวชนแต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้ามกลับสร้างความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน เมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย

อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่เข้าลักษณะเป็นเด็กจรจัดหรือเป็นเด็กเหลือขอ ซึ่งเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือ

¹⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 8.

¹⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, 1. หน้า 154-155.

เยาวชนอาศัยอยู่ด้วยให้ความคุ้มครองในเรื่องของการช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินคดี ประกอบการไม่มีทุนทรัพย์ที่จะประกันตนเองเพื่อการต่อสู้คดี และเมื่อมีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ย่อมจะได้รับการปฏิบัติทั้งในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาพิพากษาที่ปะปนกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่จะต้องได้รับความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนทุกคน ทั้งนี้ หากความปรากฏแก่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาว่าจำเลยเป็นเด็กและเยาวชน แม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวหรือให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเปลี่ยนโทษทางอาญาและใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ แต่การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่ผ่านเหล่านั้นย่อมสร้างผลกระทบให้กับเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีความไม่เหมาะสมเสียแล้ว

ฉะนั้น เหตุของการบัญญัติกฎหมายอาจเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเมื่อสถานการณ์ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไป ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนก็ย่อมจะต้องแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความความคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชนต่อไป

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ

การศึกษากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) พบว่าการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนมีความแตกต่างกับกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยในบางขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ก) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีลักษณะมุ่งเน้นให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในลักษณะของการฝึกอบรมและการสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนนั้นกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดี โดยกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในช่วงอายุตั้งแต่ 14 ปีแต่ยังไม่ถึง 21 ปี ในขณะที่กระทำความผิด เป็นเกณฑ์ในการขึ้นศาลเยาวชน ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิโดยอำนาจศาลเยาวชน

ในทุกๆ กรณี รวมทั้งเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนด้วย กล่าวคือ เมื่อมีการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาคงต้องมีคำสั่งแยกการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนโดยเร็วที่สุด และเมื่อศาลเยาวชนรับพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนแล้วจะต้องเริ่มกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้นใหม่

การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มิใช่เด็กหรือเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวประเทศไทยมีลักษณะการดำเนินคดีที่มีความคล้ายคลึงกับศาลเยาวชนประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในส่วนของการให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวนำบทบัญญัติของกฎหมายโดยทั่วไป อาทิเช่น พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายเด็กและเยาวชน¹⁷ อย่างไรก็ดี การที่บทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้เช่นนี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือสาเหตุแห่งการกระทำความผิดที่สำคัญของเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และปรับใช้กับวิธีการลงโทษ หรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแล้วแต่กรณี อันเป็นการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ตรงจุด นอกจากนี้ กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ให้อำนาจศาลเยาวชนที่มีความแตกต่างกับศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ การให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนตามกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาคงต้องแยกผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่โดยเร็วที่สุด กล่าวคือ ศาลที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนจะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชน เมื่อความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยยังเป็นเด็กหรือเยาวชน โดยมีต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนไว้ดังเช่นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาประเทศไทย กล่าวคือ การโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา

¹⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา

เห็นว่าไม่สมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน แม้ว่ากฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยจะให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเปลี่ยนโทษทางอาญาหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงการดำเนินคดีในขั้นตอนของการลงโทษเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติเด็กและเยาวชนเหล่านั้นยังคงได้รับอิทธิพลจากการดำเนินคดีร่วมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะไม่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

ประการที่สอง คือ การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนเมื่อมีคำสั่งแยกการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้ศาลเยาวชนที่รับคดีเด็กและเยาวชนจะต้องเริ่มดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนนั้นใหม่ เนื่องด้วยการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่ผ่านมา เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินคดีหรือได้รับการปฏิบัติในลักษณะเดียวกันผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันเป็นการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูในลักษณะของการฝึกอบรมและสั่งสอนให้กลับตนเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป แต่การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทย เมื่อมีคำสั่งโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจเพียงดำเนินการพิจารณาพิพากษาในขั้นตอนต่อจากที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาพิจารณาในเรื่องที่พิจารณาค้างไว้เท่านั้น โดยมีได้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนนั้นใหม่ตั้งแต่ศาลเยาวชนประเทศประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้รับวิธีการปฏิบัติในลักษณะเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และนอกจากนั้น ผลในทางกฎหมายยังส่งผลให้คำสั่งในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ผ่านมายังถือว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าในทางปฏิบัติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้รับวิธีการปฏิบัติในลักษณะเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันเป็นวิธีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน แต่ผลในทางกฎหมายกลับส่งผลให้การดำเนินการด้วยวิธีการดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้ต่อไป

ข) ประเทศสิงคโปร์

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนประเทศสิงคโปร์มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่มีความเหมาะสมกับความรู้สึกลึกซึ้งของผู้กระทำความผิด ในขณะที่กระทำความผิด ฉะนั้น บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดให้บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี ถือว่า

เป็นเด็ก และบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ไม่เกิน 16 ปี ถือว่าเป็นเยาวชน และมีลักษณะของการดำเนินคดีที่มีได้นำเด็กและเยาวชนมาปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ว่าในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานitäรวจ หรือในขณะที่ส่งตัวไปยังหรือจากศาลใดๆ หรือในขณะที่รอการพิจารณาพิพากษาโดยศาลไม่ว่าก่อนหรือหลัง และในส่วนของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน บทบัญญัติกฎหมายมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีในกรณีดังกล่าวไว้โดยเฉพาะแต่บทบัญญัติกฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนไว้จะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชน โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการที่เด็กและเยาวชนจะได้รับวิธีการปฏิบัติและวิธีการลงโทษ เพื่อแก้ไขความประพฤติของเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปในอนาคต

การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกับศาลเยาวชนและครอบครัวประเทศสิงคโปร์ในส่วนของการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจะไม่ได้รับการปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ว่าจะในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานitäรวจ หรือในขณะที่ส่งตัวไปยังหรือจากศาลใดๆ หรือในขณะที่รอการพิจารณาพิพากษาในศาลอาญา อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสิงคโปร์จะมีได้กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนไว้อย่างชัดเจน แต่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนได้ เมื่อพบการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินคดีที่มีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การโอนคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทย แต่มีอำนาจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การออกคำสั่งการโอนคดีของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาของประเทศสิงคโปร์นั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งความเหมาะสมในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนดังกล่าวย่อมหมายความว่าความรวมถึงการดำเนินคดีโดยเขตอำนาจศาลเยาวชนนั่นเอง

หลักประกันในการดำเนินคดีของศาลโดยทั่วไปจะต้องมีลักษณะของการพิจารณาพิพากษาคดีที่คำนึงถึงหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา กล่าวคือ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย¹⁸ ฉะนั้น ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

¹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 197.

1) ความเป็นอิสระในเนื้อหา กล่าวคือ การทำหน้าที่ในทางอรรถคดีของผู้พิพากษาจะไม่อยู่ในอาณัติของบุคคลหรือองค์กรใดๆ คำสั่งหรือคำแนะนำต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องห้ามโดยสิ้นเชิง

2) ความเป็นอิสระในในทางส่วนตัว กล่าวคือ ผู้พิพากษาจะต้องกระทำโดยปราศจากความกลัวว่าจะได้รับผลร้ายหรือถูกกลั่นแกล้งภายหลัง

ในทางอรรถคดีผู้พิพากษามีใช้ข้าราชการที่ต้องฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของผู้ใดทั้งสิ้น แม้ในระหว่างผู้พิพากษาคำด้วยกันเอง เนื่องจากผู้พิพากษามีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ¹⁹ ด้วยเหตุนี้เอง การวินิจฉัยหรือการมีคำสั่งต่างๆ ของศาลจะต้องเป็นไปตามหลักข้อเท็จจริง ขอบเขต และวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนั้นๆ เช่นเดียวกับการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว แม้ว่ากฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยจะให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อคำนึงถึงหลักประกันในการดำเนินคดีของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาประกอบกับเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาจึงสมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาพิพากษายังศาลเยาวชนและครอบครัวในทุกๆ กรณี เพื่อให้เด็กและเยาวชนนั้นจะได้รับการพิจารณาพิพากษาที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรม แต่การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงปรากฏกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่า ไม่สมควรโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว อันเป็นการดำเนินคดีที่ไม่สอดคล้องกับหลักประกันในการดำเนินคดีดังที่กล่าวมา

อนึ่ง การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่า ไม่สมควรโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจเปลี่ยนโทษทางอาญาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเท่านั้น ซึ่งก่อนที่จะมีการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ย่อมต้องผ่านกระบวนการดำเนินคดีที่ได้รับผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในลักษณะเช่นเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของการนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทยนั้นมีลักษณะของการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหากพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย และสามารถนำมาปรับใช้กับศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมจะต้องเป็นการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน

¹⁹ คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 86.

ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งเป็นบทบัญญัติเด็ดขาดที่จะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว กล่าวคือ เมื่อความปรากฏแก่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน ศาลเช่นว่านั้นจะต้องมีคำสั่งแยกเด็กและเยาวชนและผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่โดยเร็วที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ดังเช่นกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทย และนอกจากนั้นเมื่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวรับคดีเด็กและเยาวชนไว้พิจารณาพิพากษาจะต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนใหม่ อันเป็นการแสดงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่อาจได้รับวิธีการปฏิบัติในลักษณะเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งยังมิได้มีการปรากฏกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของไทยในปัจจุบัน

4.3 วิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นของการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน

ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ แต่ข้อยกเว้นของการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน โดยให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในทางปฏิบัติ การที่ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนจะปรากฏขึ้นย่อมเข้าสู่ในชั้นพิจารณาพิพากษา โดยวิธีการแสดงเอกสารการเกิดของเด็กและเยาวชน ฉะนั้น ในระยะเวลา ก่อนที่ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะปรากฏย่อมส่งผลให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้รับการดำเนินคดีในลักษณะทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายนั้นควรที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม แต่บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวกลับให้การโอนคดีอยู่ภายใต้อำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่า ไม่สมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมส่งผลเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยเด็กและเยาวชนจะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยผู้พิพากษาศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่มีได้มีคุณสมบัติเฉพาะหรือมิได้มีความชำนาญในมุมมองด้านคดีเด็กและเยาวชนดังเช่นศาลเยาวชนและครอบครัว และมีลักษณะของการพิจารณาพิพากษาคดีที่เปิดเผย อันเป็นการประจานเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังส่งกระทบต่อขั้นตอนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนบางส่วนขาดหายไป แม้บทบัญญัติกฎหมายจะให้อำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

ธรรมดาใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ แต่ก็เป็นเพียงการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในส่วนของวิธีการลงโทษเท่านั้น ซึ่งความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนนั้นจะต้องได้รับการดำเนินการอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเป็นธรรม พร้อมทั้งพิจารณาประกอบกับความสามารถรู้สึกผิดชอบในขณะที่กระทำความผิดเป็นหลัก อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

ฉะนั้น การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งในกรณีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่าไม่สมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ย่อมเป็นการสร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม เนื่องด้วยเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการพิจารณาคดีหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมจากการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสิงคโปร์จึงสมควรมีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว โดยการกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาจะต้องโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวโดยเร็วที่สุด เมื่อความปรากฏแก่ศาลนั้นว่า จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน และนอกจากนั้นเมื่อมีการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนจะต้องมีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้นใหม่ ตั้งแต่ในชั้นพิจารณาเป็นต้นไป อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่ต้องการความรัก ความเอาใจใส่ และการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่อยู่รอบข้างตัวเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่จะต้องมีความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ด้วยเหตุนี้ंनाารยะประเทศจึงให้ความสำคัญกับความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง และมีได้จำกัดแต่เพียงเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปเท่านั้น แต่หากมีการคำนึงถึงเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายบ้านเมืองด้วย เนื่องจากความยังเยาว์วัยทั้งทางความคิด การตัดสินใจ และการควบคุมตนเองจึงง่ายต่อการที่จะถูกชักจูงไปในทางที่เสียหายจากผู้ที่ไม่ประสงค์ดี ฉะนั้น ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนทุกคนจึงสมควรที่จะได้รับโอกาสและความช่วยเหลือให้กลับตัวเป็นคนดีภายใต้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่แตกต่างหากจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป ซึ่งจะมีหน่วยของรัฐทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และมีลักษณะในการดำเนินคดีที่ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนที่ควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ นอกจากนั้นในการพิพากษาคดีจะต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกาย และสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นรายบุคคลด้วย

ความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน โดยบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้การแยกผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว และฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และนอกจากนั้นบทบัญญัติกฎหมายยังกำหนดวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของการนำคดีเด็กและเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจ

พิจารณาคีธรรมดา โดยการให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากในอดีตที่มีข้อจำกัดในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ฉะนั้น บทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดเงื่อนไขในการโอนคดีโดยอาศัยดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนนั้น

เหตุของความผิดพลาดที่น่าคิดเด็กและเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐมาตั้งแต่ในชั้นสอบสวนที่มีการปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นการผลักภาระและความผิดพลาดไปยังหน่วยงานอื่นของรัฐ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนมิได้สืบเสาะข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนให้เกิดความความชัดเจนก่อนการดำเนินคดีในขั้นตอนต่อไป ซึ่งการดำเนินคดีในกรณีดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในระยะยาวไปจนกว่าข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนจะปรากฏ และโดยปกติข้อเท็จจริงดังกล่าวจะปรากฏขึ้นเมื่อมีการแสดงเอกสารการเกิดของเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาพิพากษา ฉะนั้น ในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของเด็กและเยาวชนจะปรากฏย่อมส่งผลให้เด็กและเยาวชนนั้นอาจได้รับวิธีการปฏิบัติในทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการผลักเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่าบทบัญญัติกฎหมายจะให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคีธรรมดานำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ได้ แต่ก็เพียงการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในขั้นตอนของวิธีการลงโทษและเยาวชนเท่านั้น ซึ่งเด็กและเยาวชนยังได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคีธรรมดาที่มีได้มีคุณสมบัติเฉพาะหรือมีความชำนาญ โดยมีมุมมองในด้านคดีเด็กและเยาวชนได้ตั้งเช่นศาลเยาวชนและครอบครัว นอกจากนั้น ผลในทางกฎหมายยังกำหนดให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาพิพากษาที่ผ่านมาให้มีผลบังคับใช้ได้ต่อไป แม้ว่าเด็กและเยาวชนจะรับการปฏิบัติในลักษณะทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ก็ตาม อันเป็นการดำเนินคดีที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนที่ควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นครบทุกท้องที่ทั่วประเทศแล้ว นอกจากนั้น ยังมีสถานที่ตั้งในบริเวณเดียวกันกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนคดีเด็กและเยาวชนไว้ ซึ่งการที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคีธรรมดาเห็นสมควรโอนคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว

ครอบครัวมิได้ประสบปัญหาในเรื่องของเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวดังเช่นในอดีต และมีได้สร้างผลกระทบใดๆ ต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ในทางตรงกันข้ามกลับสร้างความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในการต่อสู้คดีมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

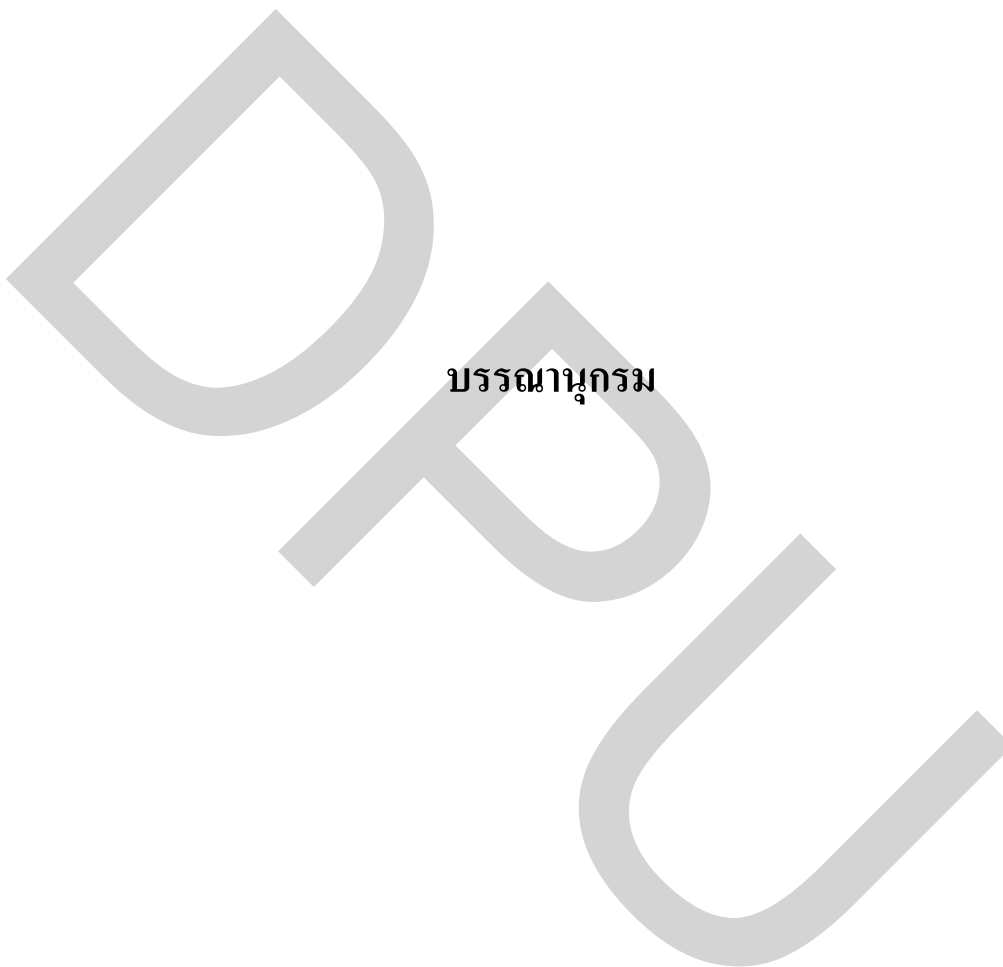
การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กและเยาวชนตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นบทบัญญัติที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ต้องการแยกผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่เมื่อพิจารณาถึงข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในกรณีดังกล่าวกลับเป็นดาบสองคมที่มาสร้างผลกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้เพื่อนำมาปรับปรุงบทบัญญัติ ดังนี้

1. บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของการนำคดีเด็กหรือเยาวชนไปฟ้องร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา โดยมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งบัญญัติว่า “...ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนและถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 95 แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรโอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้...”

อนึ่ง บทบัญญัติกฎหมายข้างต้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในอดีตที่มีข้อจำกัดในเรื่องของเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว บทบัญญัติกฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาธรรมดาคำพิพากษาในการโอนคดีเด็กหรือเยาวชนในกรณีดังกล่าวได้ แต่ในปัจจุบันที่มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นครบทุกท้องที่ทั่วประเทศแล้ว และในกรณีที่มีความจำเป็นก็อาจจะเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ยังมิได้มีแผนกเยาวชนและครอบครัวนั้นได้อีก นอกจากนั้น สถานที่ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวยังอาจเป็นบริเวณเดียวกันกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา

ที่รับฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนเดิม ซึ่งในการออกคำสั่งโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาจึงมิได้ประสบปัญหาเรื่องของเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวดังเช่นในอดีต ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริงจึงสมควรแก้ไขความในตอนที่ท้ายของบทบัญญัติเป็นว่า “...ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏขึ้นในระหว่างพิจารณาว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน ไม่ว่าในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่...”

2. บทบัญญัติมาตรา 96 ตอนที่ ๒ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งบัญญัติว่า “...ในกรณีเช่นว่านี้ ไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดังกล่าวเสียไป” ได้ส่งผลให้การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาพิพากษาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเป็นการดำเนินคดีที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติ เมื่อมีการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ย่อมได้รับลักษณะของการดำเนินคดีในทำนองเดียวกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ อันเป็นการแสดงถึงการกระทบต่อความคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และนอกจากนั้นยังส่งผลให้การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนบางส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้นเสียไป ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริงจึงสมควรแก้ไขความในตอนที่ท้ายของบทบัญญัติเป็นว่า “...ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเลือกรับฟังข้อเท็จจริงจากการดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ โดยต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นสำคัญ”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

- กิจบดี ก้องเบญจภูษ. (2553). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณิต ฌ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- คณิต ฌ นคร. (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- คณิต ฌ นคร. (2556). *ประมวลกฎหมายอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ* (พิมพ์ครั้งที่ 11 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). *กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว แนวประยุกต์*. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒน์.
- วิชา มหาคุณ. (2538). *ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวความคิดสากล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.
- ประธาน วัฒนาวาณิชย์. (2530). *กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก และกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : ประกายพริ้ง.
- ประโมทย์ จารุณิล. (2527). *หนังสืออ่านประกอบกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเทือง ธนิยผล. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 1 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเทือง ธนิยผล. (2554). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สง่า ลีนะสมิต. (2517). *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หยุด แสงอุทัย. (2495). *คำอธิบายทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศาลเด็ก*. กรุงเทพฯ : สำนักงานประชานิติ.

หยุด แสงอุทัย. (2542). *ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ : ประกายพริ้ง.

หยุด แสงอุทัย. (2554). *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อจรรย์า ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 3

แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

อจรรย์า ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

อุษา ไกรฤกษ์. (2539). *วิธีปฏิบัติและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน* (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.

บทความ

ประธาน วัฒนวานิชย์. (2530). กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน การศึกษาเปรียบเทียบ

บรรทัดฐานทางด้านกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์*, 15(3). สืบค้น 2 มกราคม 2556,

จาก <http://tulawcenter.org/knowledge/content/192>.

วัชรินทร์ ปังเจกวิญญูสกุล. (ม.ป.ป). มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. *ดุลพินิจ*, 5(41). 18-26.

วิชา มหาคุณ. (ม.ป.ป.). ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล. *วารสารยุติธรรม*,

10-14. สืบค้น 2 มกราคม 2556, จาก <http://www.library.coj.go.th/indexarticle.php>.

อจรรย์า ชูตินันท์. (2555,มิถุนายน-สิงหาคม). พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ

วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์* พนมยงค์,

(1)1, 141-160. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วิทยานิพนธ์

พรรณกรณั พรหมเพ็ญ. (2549). *ปัญหาการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ*

ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่มีผลกระทบต่อสิทธิ

เสรีภาพของเด็กและเยาวชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, เพียว ศรีแสงทอง, ชัชวาล เทียมถนอม และ ปิติ โพธิ์จิตร. (2551).

โครงการวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลการจัดให้มีสหวิชาชีพในการสอบปากคำเด็ก
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ. สถาบันวิจัยและ
ให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิตลาทัย พงศ์ศรีวัฒน์. (2549). การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องการเข้าสู่การดำเนินกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญาตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุชาติ แนวประเสริฐ. (2551). สิทธิการมีที่ปรึกษาในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งที่ปรึกษา
กฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เอกสารอื่นๆ

ประภาศน์ อวยชัย. (2517). บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงแห่งชาติ (รายงาน
ผลการวิจัย). ส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2545). การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว :
เพื่อตอบสนองความคุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว (รายงานผลการวิจัย).
องค์การยูนิเซฟ ประจำประเทศไทย.

อัจฉริยา ชูตินันท์. (2551) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว
และชุมชนเพื่อหักเหคดีเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว.
(รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Dr. Frieder Dunkel. (2005). *Juvenile Justice in Germany*. University of Greifswald, Germany.

Yosof Ishak House. (2003). *The Singapore Legal System*. Singapore University Press.

LAWS

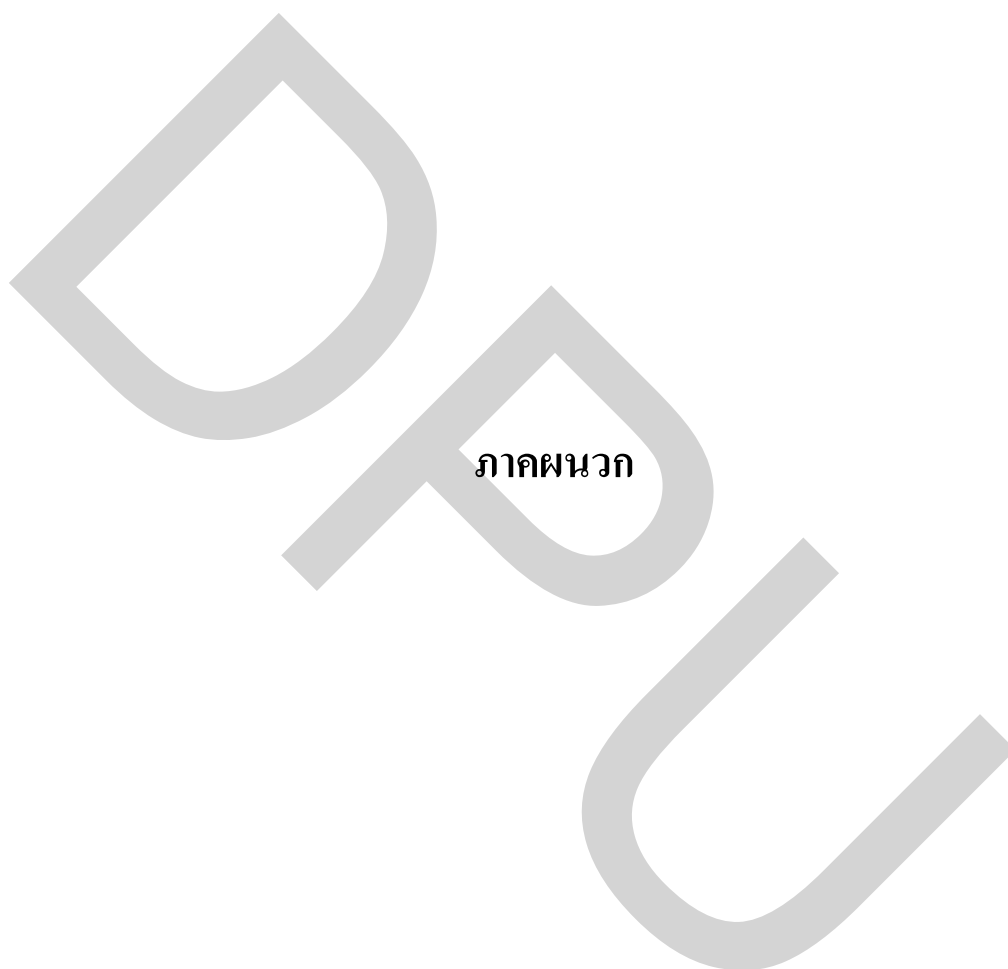
Youth Court Act 2011 in Germany

Criminal Court Act 2009 in Germany

Children and Young Person Act in Singapore

Penal Code 2009 in Singapore

ภาคผนวก

ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร

ลำดับที่	รายชื่อศาลเยาวชนและครอบครัว	วันที่เปิดดำเนินการ
1	ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง	28 มกราคม 2494
2	ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (สาขามีนบุรี)	7 สิงหาคม 2551
ภาค 1		
3	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี	1 พฤษภาคม 2532
4	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรปราการ	1 พฤษภาคม 2532
5	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	24 ตุลาคม 2537
6	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปทุมธานี	7 สิงหาคม 3538
7	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสระบุรี	2 เมษายน 2540
8	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสิงห์บุรี	7 สิงหาคม 2543
9	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอ่างทอง	1 เมษายน 2545
10	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดลพบุรี	1 ธันวาคม 2547
11	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชัยนาท	7 สิงหาคม 2549
ภาค 2		
12	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยอง	8 กรกฎาคม 2526
13	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชลบุรี	7 สิงหาคม 3538
14	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดจันทบุรี	2 เมษายน 2540
15	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดฉะเชิงเทรา	1 เมษายน 2545
16	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตราด	1 ธันวาคม 2547
17	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสระแก้ว	1 ธันวาคม 2547
18	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปราจีนบุรี	7 สิงหาคม 2549
19	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครนายก	7 สิงหาคม 2549
ภาค 3		
20	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา	8 กรกฎาคม 2507
21	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานี	7 สิงหาคม 2523
22	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอำนาจเจริญ	7 พฤษภาคม 2527
23	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบุรีรัมย์	2 เมษายน 2540

ลำดับที่	รายชื่อศาลเยาวชนและครอบครัว	วันที่เปิดดำเนินการ
ภาค 3 (ต่อ)		
24	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดศรีสะเกษ	1 เมษายน 2545
25	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุรินทร์	1 เมษายน 2547
26	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชัยภูมิ	1 ธันวาคม 2547
27	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยโสธร	7 สิงหาคม 2549
ภาค 4		
28	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น	30 สิงหาคม 2533
29	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุดรธานี	7 สิงหาคม 2538
30	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดร้อยเอ็ด	7 สิงหาคม 2538
31	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครพนม	7 สิงหาคม 2543
32	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองบัวลำภู	1 ธันวาคม 2547
33	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาฬสินธุ์	9 มกราคม 2549
34	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย	9 มกราคม 2549
35	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย	9 มกราคม 2549
36	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสกลนคร	9 มกราคม 2549
37	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมุกดาหาร	9 มกราคม 2549
38	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม	7 สิงหาคม 2549
39	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ	20 พฤษภาคม 2554
ภาค 5		
40	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่	21 สิงหาคม 2513
41	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดลำปาง	2 เมษายน 2540
42	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดลำพูน	1 เมษายน 2545
43	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงราย	1 ธันวาคม 2547
44	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแพร่	1 ธันวาคม 2547
45	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดน่าน	9 มกราคม 2549
46	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพะเยา	7 สิงหาคม 2549
47	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน	7 สิงหาคม 2549

ลำดับที่	รายชื่อศาลเยาวชนและครอบครัว	วันที่เปิดดำเนินการ
ภาค 6		
48	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์	25 มีนาคม 2531
49	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก	24 ตุลาคม 2537
50	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบูรณ์	1 เมษายน 2545
51	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุโขทัย	1 เมษายน 2545
52	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกำแพงเพชร	1 ธันวาคม 2547
53	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุดรธานี	9 มกราคม 2549
54	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุทัยธานี	9 มกราคม 2549
55	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิจิตร	7 สิงหาคม 2549
56	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตาก	7 สิงหาคม 2549
ภาค 7		
57	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครปฐม	7 สิงหาคม 2538
58	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุพรรณบุรี	2 เมษายน 2540
59	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี	25 เมษายน 2540
60	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาญจนบุรี	7 สิงหาคม 2543
61	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบุรี	1 เมษายน 2545
62	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร	16 กรกฎาคม 2546
63	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม	9 มกราคม 2549
64	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	7 สิงหาคม 2549
ภาค 8		
65	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี	14 กันยายน 2530
66	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครศรีธรรมราช	24 ตุลาคม 2537
67	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดภูเก็ต	2 เมษายน 2540
68	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระนอง	7 สิงหาคม 2549
69	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพังงา	7 สิงหาคม 2549
70	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชุมพร	7 สิงหาคม 2549
71	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกระบี่	7 สิงหาคม 2549

ลำดับที่	รายชื่อศาลเยาวชนและครอบครัว	วันที่เปิดดำเนินการ
ภาค 8		
72	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา	5 เมษายน 2505
73	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตรัง	7 สิงหาคม 2538
74	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส	7 สิงหาคม 2538
75	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี	7 สิงหาคม 2543
76	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล	7 สิงหาคม 2543
77	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา	16 กรกฎาคม 2546
78	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพัทลุง	9 มกราคม 2549

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ปิยะวดี เดียวตระกูล

ที่อยู่

33/1010 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพมหานคร

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2552 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

DPU